

Univerzita Karlova
Právnická fakulta
Katedra trestního práva

Diplomová práce

Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů
(vybrané problémy)

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Petr Štourač

Vypracovala: Barbora Kvášová, 5. ročník

K Louži 8

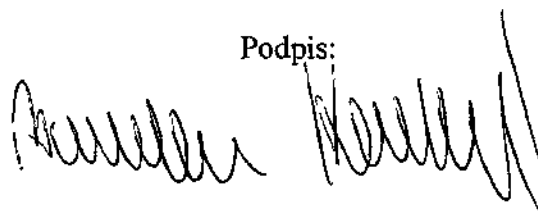
101 00, Praha 10

Duben, 2007

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 1. 4. 2007

Podpis:

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'Barbora Kocová', written in black ink.

OBSAH

1. Úvod	5
2. Sexuální trestné činy - obecně.....	6
3. Trestný čin znásilnění - obecně.....	7
4. Trestný čin znásilnění po právní stránce	9
5. Typické způsoby páchaní trestného činu znásilnění	12
5. 1. Trestný čin znásilnění páchaný mezi dospělými osobami	12
5. 2. Trestný čin znásilnění páchaný na mládeži	14
6. Osoba pachatele znásilnění	15
6. 1. Pohlaví pachatele.....	15
6. 2. Věk pachatele	16
6. 3. Vztah oběť – pachatel.....	17
6. 4. Recidiva.....	18
6. 5. Deviant – nedeviant.....	18
6. 6. Intelekt pachatele.....	19
6. 7. Alkohol.....	19
6. 8. Typologie	20
7. Osoba oběti znásilnění	22
7. 1. Žena jako oběť znásilnění	22
7. 2. Muž jako oběť znásilnění.....	23
7. 3. Chování oběti znásilnění	24
8. Typické stopy	25
9. Typické vyšetřovací situace	26
10. Zvláštnosti předmětu vyšetřování	28
11. Zvláštnosti podnětu vyšetřování.....	28
12. Zvláštnosti počátečních úkonů	32
12. 1. Výslech oznamovatele.....	32
12. 1. 1. Výslech oznamovatele, který je očitým svědkem činu	32
12. 1. 2. Výslech oznamovatele, který nebyl očitým svědkem činu	32
12. 1. 3. Výslech oznamovatele – poškozené osoby	33
12. 2. Ohledání místa činu.....	36
12. 3. Prohlídka těla poškozeného a pachatele.....	37

12. 4. Pátrání po pachateli	38
13. Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	39
14. Zvláštnosti následných úkonů	40
14. 1. Výslech obviněného	40
14. 2. Výslech poškozeného	41
14. 3. Konfrontace	41
14. 4. Rekognice	42
14. 5. Prověrka výpovědi na místě	43
14. 6. Vyšetřovací pokus	43
14. 7. Rekonstrukce	43
14. 8. Expertizy	44
14. 8. 1. Soudně lékařská expertiza	44
14. 8. 2. Soudně psychiatrická expertiza	44
14. 8. 3. Sexuologická expertiza	45
14. 8. 4. Kriminalistická expertiza	46
15. Prevence	46
16. Závěr	49
17. Seznam použité literatury	51
17. 1. Seznam použité literatury	51
17. 2. Seznam použitých webových stránek	55
18. Přílohy	56

1. Úvod

Navzdory tomu, že mně byla přidělena téma diplomové práce Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů, rozhodla jsem se práci, po dohodě s vedoucím mé diplomové práce, zaměřit pouze na jeden z trestných činů, které spadají do oblasti mravnostní kriminality, a to trestný čin znásilnění.

Domnívám se, že téma mravnostní kriminality je značně rozsáhlé, a proto je dle mého názoru lepší, zaměřit se pouze na jeden aspekt, než psát o všech trestných činech, spadajících pod tuto problematiku, ale o žádném z nich do hloubky a uceleně.

Nicméně i tehdy, pokud jsem se zaměřila pouze na znásilnění, stejně se do rozsahu této práce nevešlo vše, co bych tam bývala ráda zařadila. A to zejména porovnání zahraničních právních úprav, vztah znásilnění a sexuálně motivovaných vražd, zejména těch, kterými se pachatel snaží zakrýt předchozí trestný čin, tj. znásilnění, resp. zamezit oznámení tohoto činu na policii (zde jsem se omezila pouze na pár kazuistických případů, které doplňují popisovanou problematiku) a samozřejmě větší provázanost s praxí. Stejně i oblast prevence je velice zajímavá, ale bohužel na ni také nevybylo tolik místa, kolik bych si přála.

Doufám, že se mi tyto nedostatky podaří odstranit v rigorózní práci, ve které bych na tuto práci ráda navázala.

Orientovat se jen na znásilnění chápu také jako výzvu, protože literatury, která by se týkala pouze této problematiky je velice málo, pomínu-li oblast viktimologickou, popřípadě oblast prevence či typologie pachatele. Literatura k druhému hlavnímu trestnému činu spadajícímu do této kategorie - pohlavnímu zneužívání, je daleko četnější a obsáhlejší.

2. Sexuální trestné činy - obecně

V každé společnosti jsou vytvořeny určité regulační mechanismy, ať mravní nebo právní, kterými je vyvíjen tlak na formování sexuálního chování jedince a dalších druhů jednání, která jsou se sexualitou spojená. Snaha směřuje k regulaci tohoto jednání do té míry, aby nepůsobilo ve společnosti destabilizačně.

Pro všechny sexuálně motivované trestné činy je společná souvislost s uspokojováním pohlavního pudu pachatele.

Sexuální trestné činy jsou chápány jako velice nebezpečné, což je dáno zejména chráněným zájmem, tím je především život a zdraví člověka, lidská důstojnost, svoboda rozhodování se v sexuálních vztazích, mravní vývoj mládeže a jiné.

Všechny tyto trestné činy zasahují do nejintimnějších sfér života člověka, což má i silný vliv na poměrně nízké číslo případů, které jsou oznamovány. Poměrně často se tyto činy odehrávají doma, což ještě prohlubuje strach oběti a její bezmocnost zejména tehdy, pokud je pod vlivem pachatele.

Ve většině případů oběť netrpí závažnými fyzickými zraněními navzdory tomu, že mravnostní trestné činy jsou charakteristické použitím násilí, ale zejména problémy psychickými. Ty jsou zpravidla dlouhodobého charakteru, někdy i trvalého. Projevují se v různých formách, a to nejčastěji strachem, úzkostí, depresemi, problémy v intimních vztazích a celou řadou dalších.

Mezi sexuálně motivované trestné činy se řadí především tyto:¹

a) trestné činy, v jejichž skutkových podstatách jsou explicitně definována jednání v mravnostní oblasti zakázaná

znásilnění podle § 241 TZ, pohlavní zneužívání podle § 242 a 243 TZ, soulož mezi příbuznými podle § 245 TZ, kuplířství podle § 204 TZ, ohrožování mravnosti podle § 205 TZ, obchodování s lidmi § 232a TZ

b) trestné činy, tzv. související. Ty jsou páčány buď v souběhu s trestnými činy z první skupiny nebo ty činy, které bezprostředně souvisejí s porušením práva na svobodné rozhodování o vlastním sexuálním životě

vydírání podle § 235 TZ (např. donucení k souloži pod pohrůžkou pomluvy), útisk podle § 237 TZ (sexuální obtěžování), výtržnictví podle § 202 TZ (sexuální exhibicionismus), omezení nebo zbavení osobní svobody

¹ Základní rozdělení použito z Chmelfík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Praha, Portál, 2003, s. 73 - 74

podle § 231 a 232 TZ, zavlčení do ciziny podle § 236 TZ, obchodování s dětmi podle § 216a TZ, ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 TZ, ohrožování mravnosti podle § 205 TZ

3. Trestný čin znásilnění - obecně

Trestný čin znásilnění nebo pokusu o znásilnění je po pohlavním zneužívání druhým nejčastějším sexuální deliktem v ČR (viz Příloha 2).

Statistiky dokazují, že počet zjištěných znásilnění se udržuje na podobné úrovni (viz Příloha 1). Po revoluci tudíž nedošlo ke zvýšení počtu znásilnění, jak tomu je u jiných násilných trestných činů, jako jsou vraždy, loupeže apod. Stejně je to i ve světě: průzkum OSN, který sledoval vývoj kriminality v různých zemích během 90. let, potvrzuje, že index násilí na ženách nekoreluje s jinými druhy násilné delikvence.²

Znásilnění je trestným činem, který je **vysoce latentní**. Důvody neoznámení jsou různé (např. strach z reakce okolí, náboženské důvody, strach z přístupu policie či vědomí oběti o svém podílu na trestném činu – značně neopatrné jednání, kdy oběť jde se zcela neznámým mužem k němu domů, často ještě doprovází své konání pozitivním alkoholem nebo dvojsmyslnými poznámkami, které utvrzují budoucího pachatele, že oběť je myšlence pohlavního styku rovněž nakloněna).³

Nicméně pokud se policie o znásilnění dozví, objasněnost tohoto činu je velice vysoká (viz Příloha č.1).

Znásilnění je také obklopeno řadou **mýtů**⁴.

Mezi základní patří názor, že znásilnění je aktem, který je páchan v tmavých zákoutích, a to pachatelem, který na oběť narazil, když procházel ulicemi, s cílem najít ženu, kterou by znásilnil. Tento mýtus samozřejmě upevňuje televize, neboť pořady, ve kterých je oběť přepadena, sexuálně zneužita a na konci většinou zavražděna, jsou divácky zpravidla velice atraktivní.

² Břicháček, S.: Kdo vlastně znásilňuje ženy?, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 33

³ Hanyková, J.: Podíl obětí na trestném činu znásilnění, Kriminologický sborník 1987, č. 4, s. 254 - 255

⁴ Např. <http://www.rapecrisis.org.uk/myths.html>.

Čírtková⁵ shrnuje základní kognitivní stereotypy do následující tabulky a porovnává je s empiricky zjištěnými fakty:

Kognitivní stereotypy:	Empirická fakta:
Znásilnění probíhá formou přepadení.	Většina znásilnění se odehrává v sociální blízkosti.
Znásilňovači jsou psychicky vyšinutí a nápadní.	Znásilňovači nemusí být vůbec sociálně nápadní ani duševně choří.
Většina žen se v průběhu znásilnění masivně brání.	Většina žen se obvykle pokouší o verbální obranu. Strach o život je blokuje.
Znásilnění způsobuje hlavně těžkou újmu na tělesném zdraví.	Většina znásilnění končí spíše lehčími až středními tělesnými zraněními. Závažnější jsou ovšem poškození psychická.
Ženy vnímají znásilnění jako agresivní, vynucený sexuální styk.	Ženy vnímají znásilnění jako existenciální ohrožení života.

Dodává, že následující kognitivní stereotypy se projevují i v nahlížení na oběť policií i soudy. Pokud tedy znásilnění předchází flirt nebo se odehrálo v soukromí, ovlivňuje to vnímání oběti v negativním smyslu.

Její slova potvrzuje výměna názorů na internetové diskuzi www.doktorka.cz⁶

8. 1. 2006 vložila uživatelka vystupující pod jménem Opfer na diskuzi následující příspěvek:

Musím to někomu říct. Včera jsem byla se dvěma kamarády na tahu. Víte, jak to chodí, zašli jsme na Stodolní, dost se pilo, tancování a na konec jsme skončili u kamaráda na bytě.

Tam se to stalo. Vedli se dvojsmyslné řeči, ještě se pilo. Skončilo to tím, že mě oba znásilnili. Vždycky mě jeden držel, druhý mně to dělal. Pak se vystřídali.

Tohle jsem vážně nečekala. Za jiných okolností bych ani možná nebyla proti sexu ve třech, nejsem konzervativní, ráda zkouším experimentovat i v erotice. Ale takhle, když jsem nechtěla a nelíbilo se mně to. Neubráníla jsem se, dvěma chlapům to ani nejde....

Názory na diskuzi byly různé, přes chápavé až po velice vulgární.

Další uživatelka (xy, 13. 1.) na poznámku jednoho z diskutujících, že u znásilnění musí být alespoň nějaká minimální obrana, která zde evidentně chybí, reagovala následovně:

Minimální obrana! Byla jsem znásilněná. Velikým, silným chlapem. Přepadl mě cestou z návštěvy. Jediné, na co jsem se zmožila, bylo ztuhnout hrůzou a modlit se, abych to přežila. Žádná obrana nepřicházela v úvahu, nemohla jsem nic. Chtěla jsem zůstat naživu.

⁵ Čírtková, L.: Oběti znásilnění, Kriminallistika 2002, č. 3, s. 201-202

⁶ <http://diskuse.doktorka.cz/znasilnili/>

A tento uživatel (Gypsi, 19. 1.) odpověděl:

Znásilnění vypadá tak, jak je popsala xy. Od Opfer to byla dobrovolná soulož, později opravená na znásilnění. Podle mě je to kurva, nic jiného.

4. Trestný čin znásilnění po právní stránce

Trestný čin znásilnění je v našem právním řádu upraven v § 241 TZ.

- (1) Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.*
- (2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.*
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,*
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo*
 - b) spáchá-li pachatel takový čin na osobě mladší patnácti let*
- (4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.*

Současné znění § 241 TZ získal díky novele č. 144/2001 Sb., která nabyla účinností dne 1. 5. 2001.

Znění § 241 TZ se ukázalo jako nedostatečné v souvislosti se sérií deseti brutálních útoků na Jižním Městě, kterých se pachatel dopustil v poměrně krátkém časovém období, a to od 21. 6. 2000 do 24. 7. 2000. Pachatel oběti brutálně napadal, oloupil a často znásilnil nebo po nich požadoval jiné sexuální praktiky. Ty ovšem s ohledem na tehdejší právní úpravu nemohly být kvalifikovány jako znásilnění, ale pouze jako vydírání.

Do této novely mohla být předmětem tohoto trestného činu pouze žena. Dnes může být obětí znásilnění žena i muž, popřípadě hermafrodit, a to bez ohledu na věk, fyzickou a psychickou vyspělost, pověst nebo pohlavní dotčenost.

Další změnu, kterou novela přinesla, bylo zavedení pojmu jiný obdobný pohlavní styk. Zavedením dalšího jednání, kterým je možno naplnit objektivní stránku trestného činu

znásilnění, došlo k odstranění disproporce mezi posuzováním jednání pachatele, které bylo motivováno ukojením pohlavního pudu, ovšem jinou formou než souloží. Taková jednání byla posuzována pouze jako trestné činy vydírání podle § 235 TZ nebo omezování osobní svobody podle § 231 TZ. To přispívalo k sekundární traumatizaci oběti, neboť pachatel byl trestán nižší sazbou trestu. Horní hranice trestu odnětí svobody za vydírání jsou maximálně tři léta a dvě léta u omezování osobní svobody, oproti osmi letům za znásilnění, jak vyplývá z důvodové zprávy k novele.

Objektem trestného činu znásilnění je právo každého člověka rozhodovat se svobodně o svém pohlavním životě.

Znásilnění je úmyslným trestným činem. Dle soudní praxe (viz. judikát č. 63/1978 Sb. rozh. tr.) však může být odpovědnost pachatele za úmyslný trestný čin vyloučena, pokud se pachatel vzhledem k menší intenzitě odporu oběti domníval, že jde pouze o předstíraný odpor a oběť ve skutečnosti s pohlavním stykem souhlasí. V takovém případě se jedná o skutkový omyl negativní, který spočívá v tom, že pachatel nevěděl o okolnostech, které naplňují znaky trestného činu znásilnění. Pachatele ovšem nezabavuje odpovědnosti přesvědčení, že kdyby oběť nebyla ve stavu bezbrannosti, tak by s jednáním pachatele souhlasila.⁷

Násilí není v TZ explicitně definováno. Podle judikátů se násilím rozumí použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. Není ovšem nutné, aby oběť kladla odpor po celou dobu útoku pokud zjistí beznadějnost svého snažení, uvědomí si fyzickou převahu pachatele, podlehne, protože nemá jiného východiska nebo ze strachu před pachatelem svůj odpor raději neprojevuje.

Pohrůžka bezprostředního násilí je pohrůžka násilím, které má být vykonáno okamžitě, pokud se oběť nepodrobí vůli pachatele. Pohrůžka může směřovat vůči oběti nebo proti životu, zdraví či majetku jiné osoby než oběti.

Donutí-li pachatel oběť k souloží či jinému obdobnému pohlavnímu styku pohrůžkou násilí, které však není bezprostřední, či pohrůžkou jiné těžké újmy, jde v takovém případě o trestný čin vydírání § 235 TZ.⁸

⁷ Čacká-Pavlíková, I.: Znásilnění z pohledu trestního práva, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 24

⁸ Tamtéž, s. 26

Zneužití bezbrannosti je vykládáno jako stav, ve kterém poškozený nemůže klást odpor za podmínky, že nebyl způsoben jednáním pachatele. Jedná se zpravidla o stav vyvolaný nadměrným požitím alkoholických nápojů nebo jiných omamných látek, duševní poruchou, dětským věkem nebo jde o využití mdloby či spánku poškozeného (např. judikáty č. 36/1979, 6/1984 Sb. rozh. tr.).

O takový stav nejde u poškozeného, který je sice nezletilý, ale natolik fyzicky a duševně vyspělý, že je schopen pochopit jednání pachatele a svůj případný nesouhlas s tímto jednáním dát dostatečně zřetelně najevo (judikát č. 43/1994 Sb. rozh. tr.).

Pokud by ovšem pachatel přivedl oběť do stavu bezbrannosti vlastním přičiněním, zpravidla lstí, nejde již o zneužití bezbrannosti ve smyslu § 241 TZ, ale o násilí dle § 89 odst. 6. TZ.

Zdena K. se seznámila s mužem, který se jmenoval Karel. Byl jí sympatický a imponoval jí tím, že je majitelem Mercedesu a dobře vybaveného bytu, proto pozvání do bytu neodmítla. Tam pili alkohol. Zdena nebyla zvyklá pít, proto pocítila brzy únavu. Karel H. jí tehdy podal nějaký prášek. V kombinaci s práškem s alkoholem se dostala do stavu bezbrannosti. Karel H. na ní v tomto stavu vykonal soulož a poté ji fotil v erotických polohách.

Další den se dostavila do nemocnice, protože jí nebylo dobře. Kdyby se pohlavní styk nepotvrdil poševním výtěrem, ani by o něm nevěděla.

Donucení jiného k souloži se rozumí překonání vážně míněného odporu.

Odpovědnost pachatele však není vyloučena, pokud je odpor ženy méně intenzivní vzhledem k duševní poruše ženy a pachateli je tento stav ženy znám.

O znásilnění nejde, není-li odpor vážně míněný a byl-li pouze předstíraný, tj. pokud pachatel důvodně pokládá odpor napadeného za předstíraný nebo jestliže napadená oběť odpor neprojevovala, ač k tomu měla možnosti.

Souloží se rozumí spojení pohlavních orgánů muže a ženy, přičemž spojením je soulož dokonána bez ohledu na to, zda došlo k pohlavnímu ukojení. Stačí pouze částečné zasunutí penisu do pochvy ženy, nemusí ani dojít k porušení panenské blány. Pokud dojde pouze k dotyku pohlavních orgánů, jedná se o pokus trestného činu znásilnění. (viz. judikát č. 6/1984 Sb. rozh. tr.)

Jiným způsobem pohlavního zneužití se rozumí především intenzivnější zásahy do integrity poškozených, zejména takový styk, který je způsobem provedení a závažností

srovnatelný se souloží, tzn. hlavně anální a orální styk.⁹ Může jít jak o aktivní jednání pachatele, které spočívá v ukájení pohlavního pudu doteky na těle poškozené osoby tak o aktivní jednání zneužití osoby, spočívající např. v dotýkání nebo sání údu pachatele. (Stanovisko č. 19/1981 v Bulletinu Nejvyššího soudu ČR, trestní část.)

Nepřekážení trestného činu znásilnění je trestné dle § 167 TZ. Každý je povinen překazit trestný čin znásilnění, o kterém se hodnověrným způsobem dozvěděl, že jej jiná osoba připravuje nebo páchá, pokud tak může učinit bez značných nesnází a bez toho, že by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.

Pokud se jedná o znásilnění podle § 241 odst. 1, 2 TZ a pachatel byl v době činu ve vztahu k poškozenému manželem nebo druhem, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se **souhlasem** poškozeného. (Viz § 163, 163a TZ)

5. Typické způsoby páchaní trestného činu znásilnění¹⁰

Pro klasifikaci způsobů páchaní trestného činu znásilnění se jako nejčastější kritérium užívá věk, a to oběti i pachatele.

5. 1. Trestný čin znásilnění páchaný mezi dospělými osobami

Do této kategorie se zahrnují ty trestné činy, kdy je oběť i pachatel starší osmnácti let. Znásilnění se samozřejmě projevuje jeho typickými rysy, tj. použitím násilí, hrozbou bezprostředního násilí nebo uvedením do stavu bezbrannosti a využitím tohoto stavu.

⁹ Novotný O. a kol.: Trestní právo hmotné – zvláštní část, Praha, Aspi, 2004, s. 58

¹⁰ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminalistika, C. H. Beck, 2004, s. 460 - 463

- Mezi pachatelem a obětí existuje určitý vztah (kamarádský, pracovní...). Pachatel tohoto vztahu využívá, aby oběť vylákal na určité místo a tam za použití násilí či pohrůžkou bezprostředního násilí dosáhne pohlavního styku. Občas pachatel uvede oběť do stavu bezbrannosti a tohoto stavu následně využije.

Zamilovala jsem se do kluka s černými vlasy a očima naprosto nádhernýma. Byl to člověk nesmírně milý, romantický a neměla jsem sebemenší důvod mu nevěřit. Byl to bratranec mého nejlepšího kamaráda. Choval se ke mě jako k princezně. Řekl, že by nikdy neudělal nic, co bych sama nechtěla. Tolik jsem mu věřila a doufala, že jsem konečně našla někoho, s kým budu šťastná. Perfektně to mezi námi klapalo. Jednou večer mě pozval na oslavu narozenin jeho kamaráda. Odmítala jsem tam pít alkohol, protože mi nebylo dobře, ale nakonec jsem souhlasila, že si dám pivo. Pak kluci začali nosit další alkohol. Už jsem nechtěla pít. Seděla jsem v koutě s ním a říkala, ať na mě dává pozor, že se mi tam nelíbí. To je poslední, co si pamatuju. Pak už znám jen útržky...něco mi nalili a já odpadla. Nebylo mi dobře a on mě vzal ven. Tam jsem zkolabovala a upadla. Co bylo dál nevím. Jen to, že jsem se objevila na zastávce, kde si mě posadil na klín a nedbal toho, že jsem nechtěla. Byl střízlivý a plně při smyslech. Křičel na mě, tiskl mi obličej na studené zdi zastávky...nakonec mě musel několikrát silně udeřit do hlavy.¹¹

- Pachatel naváže s obětí povrchní známost a nabídne ji drobnou laskavost, např. doprovod domů. Po dobrovolném přijetí pachatel využije vhodného okamžiku a pokusí se o pohlavní styk. Pokud se setká s odporem, použije násilí, nebo hrozby bezprostředního násilí.

Z. Ř. seděla v restauraci u stolu s několika známými lidmi, mezi kterými byl i budoucí pachatel, jehož ovšem neznala. Z. Ř. se celý večer bavila zejména s ním a potom spolu odešli. V. G. nabídl Z. Ř. nocleh v domku na okraji vesnice, ve kterém byl v podnájmu a kromě něho tam nikdo nebydlel. Souhlasila.

V. G. po příchodu do domku uzamkl dveře. Z. Ř. začala mít pochybnosti a proto změnil taktiku. Tvrdil, že je příslušníkem policie, nařknul ji z trestného činu a asi dvě hodiny ji vyslyšel. Měla strach a chtěla odejít. Zabránil jí v tom. Silně ji uhodil a nutil ji k pohlavnímu styku. Nesouhlasila. Vyhrožoval jí, hrubě ji bil a nakonec na ní vykonal násilnou soulož.¹²

- Pachatel v úmyslu dopustit se znásilnění, prochází místa, na kterých by se mohla vyskytovat vhodná oběť (zpravidla osamělé ženy). Oběť napadne bez předchozího kontaktu, hned na místě znásilní. Často použije brutální násilí, nebo hrozby zbraní, kterou neváhá použít.

¹¹ Příspěvek byl vložen do Fóra pro pomoc obětem znásilnění (<http://znasilneni.infonia.com>) uživatelkou Zuzkou 28. 6. 2006

¹² Hanyková, J.: Podíl oběti na trestném činu znásilnění, Kriminologický sborník, 1987, č. 4, s. 254 - 255

Obětí znásilnění se 15. května 2006 stala čtyřiatřicetiletá žena, na kterou si muž počíhal u mostu v Bystrovanské ulici na okraji Olomouce. Napadl ji ze zadu a uhodil ji kovovou tyčí. Napůl omráčenou ženu pak odvěkl do nedalekého lesíka, kde ji znásilnil. Přitom vyhrožoval, že jí zlomí vaz, pokud se bude bránit.¹³

5. 2. Trestný čin znásilnění páchaný na mládeži

Do této kategorie se zahrnují případy, kdy je pachatel starší osmnácti let a oběť mladší patnácti let.

Vedle znaků typických pro předchozí skupinu se zde ještě přidávají další – specifické - znaky, které pramení z nerovnosti mezi pachatelem a obětí. Pachatel využívá autoritativního postavení, závislosti dítěte na něm. Často si nezletilého nakloní dárky, slibem nebo prostřednictvím her.

- Pachatel získá důvěru nezletilce slibem různých dáreků, zavede jej na příhodné místo, kde ho bez použití násilí zneužije.

Dvaadvacetiletý muž uviděl před domem šestiletého chlapce a tříleté děvčátko. Vláká je do sklepa pod slibem, že jim dá lízátko. Ve sklepě jim potom dával do úst svůj pohlavní úd.¹⁴

- Mezi obětí a pachatelem existuje určitý vztah (rodičovský, příbuzenský, vychovatelský...). Pachatel využije svého postavení k vynucení pohlavního styku. V případě, že oběť klade odpor, postačí k jeho překonání zpravidla hrozba trestem.

K tomuto způsobu spáchání znásilnění se mi bohužel nepodařilo nalézt konkrétní případ. Muselo by se jednat o situaci, kdy je dítě malé, čímž by pachatel využíval, jako u předchozího případu, jeho dětský věk. Ovšem dítě by se zdráhalo a jeho odpor by pachatel překonal výše zmíněnou hrozbou trestu, jehož síla by pramenila právě z autoritativního postavení pachatele vůči dítěti.

¹³ <http://web.volny.cz/noviny/zdomova/clanek/~volny/IDC/54730/olomoucky-soud-vymeril-za-znasilneni-jeden-z-nejvyssich-trestu.html>

¹⁴ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminální právo, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 463

- Pachatel využije přirozené ochoty a důvěry dítěte tím, že ho požádá o pomoc nebo jinou službu. Když oběť vyláká na vhodné místo, zneužije ho i za cenu použití násilí.

V roce 1982 byla nezletilá Monika M. oslovena mužem, který jí řekl, že pracuje u Filmového podniku hl. m. Prahy a že v Praze natáčí film a potřebuje dívku jejího vzhledu. Monika mu uvěřila a odjela s ním do prostoru jízďárny v Praze 6. Tam ji násilím odvedl do křoví, donutil ji vysvléknout se a poté ne ní vykonal soulož.

Třicetiletý pachatel již devětkrát trestaný, ale vždy pro jinou než mravnostní trestnou činnost, se dopustil šesti zjištěných trestných činů dokonaneho znásilnění nebo pokusu znásilnění.¹⁵

- Pachatel se nesnaží s nezletilcem navázat kontakt či získat jeho důvěru. Ve vhodný okamžik na něho zaútočí a dosáhne uspokojení, i za cenu použití brutálního násilí.

V roce 1987 byla surově znásilněna pedofilním sadistou jedenáctiletá dívka. Když se vracela domů, do výtahu za ní přistoupil muž, uchopil ji jednou rukou za krk a stiskl tlačítko do suterénu. Zavlekl ji do sklepní kóje, začal ji škrtit a přinutil ji, aby se svlékla. Pokusil se do ní zavést pohlavní úd, což se nepodařilo. Pak na ni šlapal a potom ji propiskou bodl do obou očí.¹⁶

6. Osoba pachatele znásilnění

6. 1. Pohlaví pachatele

Pachatelem znásilnění může být muž i žena. Ženy se jako pachatelky znásilnění vyskytují zřídka. Příkladem může být případ popsany v judikátu č. 28/84 Sb. rozh. tr.:

L. P. zjistila, že její manžel udržuje mimomanželský poměr. Naléhala na něho, aby známosti zanechal. Manžel s tím souhlasil, ale za podmínky, že mu L. P. umožní pohlavně se stýkat s její dcerou s předchozího manželství, která s nimi žila ve společné domácnosti. L. P. se nejprve zdráhala, ale protože nechtěla, aby ji manžel opustil, souhlasila. Později po předchozí domluvě vylákali dívku do ložnice. Navrhovaný pohlavní styk odmítla. J. P. ji povalil na postel a L. P. mu pomáhala překonávat její odpor tím, že ji držela za ruce, resp. jí roztahovala nohy, aby s ní J. P. mohl souložit. Tato situace se pak několikrát opakovala po dobu 13 měsíců.

¹⁵ Janeček, V., Osolsobě P.: Nutnost podrobného výslechu u mravnostní trestné činnosti, Kriminologický sborník 1986, č. 5, s. 295 - 298

¹⁶ Panaš, J.: Tragické následky recidivy sexuálního devianta, Kriminologický sborník, 1990, č. 11, s. 385 - 386

Gerlová a Weiss se ve svém článku¹⁷ zmiňují, že věda se o ženy, jakožto pachatelky sexuálního násilí příliš nezajímá. Reflektuje to obecnou tendenci považovat agresivní jednání za typicky mužský fenomén. Fyzické formy agrese jsou sice převážně typické pro muže, ale jiných forem agresivního jednání (verbální agrese, ukončení komunikace, nepřímá agresivita) se dopouštějí zejména ženy. Pokud se ženy dopouštějí sexuálního násilí, obvykle jsou obětmi příbuzní nebo známí, a na rozdíl od obětí mužských agresorů, častěji i stejného pohlaví. Mezi taktiky těchto žen patří zejména verbální agrese a nátlak, snaha muže opít. Fyzické násilí je řídké.

6. 2. Věk pachatele

Pachatelé znásilnění tvoří značně různorodou a rozmanitou skupinu.

Jsou zastoupeni ve všech věkových kategoriích, nicméně většinu znásilnění páchají pachatelé do 30 let.

U sexuálních trestných činů – znásilnění není výjimkou – jsou mezi pachateli čteně zastoupeni i **mladiství**. Tato skutečnost bývá přičítána dospívání, v pubertě se sexuální potřeba dostává do popředí zájmu, u mladistvých se objevuje touha uspokojit pohlavní pud za každou cenu a zvýšená citlivost na sexuální podněty. Jejich jednání je často vedeno zvědavostí, experimentováním a snahou přiblížit se k sexuálnímu objektu. V některých případech se jejich pozornost obrací na děti, kteří slouží k naplnění sexuální zvědavosti. Jsou náhražkou za dospělého partnera.¹⁸

Nebezpečné je spojení výše zmíněných tužeb mladistvých s alkoholem či jinou omamnou látkou.

V roce 1987 se dopustili čtyři pachatelé (tři mladiství a jeden ve věku blízkém věku mladistvých) znásilnění ve spolupachatelství na mladistvé A. N.

A. N. cestovala do internátu, na nádraží potkala kamarádku A. Ď. Všimly si skupinky čtyř podnapilých mladíků, kteří k nim přišli, neboť se znali s A. Ď. Pozvali je na diskotéku do obce Z. nad B. s tím, že na internát můžou jet později. Obě souhlasily. Když dojeli autobusem do obce, přišlo, a proto jim bylo nabídnuto, aby se schovali v nedaleké dřevěnici. Opět souhlasily. Po nějaké době se A. Ď. s jedním z mladíků šla podívat, kdy jede autobus. Zbývající tři mladíci povalili A. N. na postel, dva ji drželi za ruce a nohy a třetí ji vysvlékal. Když hrozila, že to

¹⁷ Gerlová, E., Weiss, P.: Znásilnění z pohledu evoluční biologie a evoluční psychologie, Československá psychiatrie, 2004, č. 6, s. 557

¹⁸ Topiař A., Satková, V., Bräuerová, E.: Dítě jako objekt sexuální agrese mladistvých, Kriminologický sborník, 1976, č. 1, s. 58

oznámí, začali jí nadávat s tím, že pokud čin oznámí, bude s ní zle. Bránit se nemohla, neboť ji drželi. Všichni na ní vykonali soulož. Když se A.Ď. se čtvrtým vrátila, znásilnil A. N. čtvrtý mladík také. Když A. Ď. upozornila, aby toho nechali, řekli, ať je zticha, jinak se octne na jejím místě. Asi po půl hodině A. N. opět povalili na postel a podruhé na ní všichni vykonali soulož.¹⁹

Pachatelé starší šedesáti let se orientují zejména na děti nebo mladistvé, poukazuje se u nich na senilní demenci, popřípadě na okolnost, že je pro ně snazší navázat sexuální vztah s dítětem než s osobou přiměřeného věku.

6. 3. Vztah obětí – pachatel

V učebnici Kriminologie²⁰ je uvedeno, že až v 70% případů znásilnění existuje mezi pachatelem a obětí více či méně úzké pouto.

Weiss a Zvěřina²¹ uvádějí čísla trochu jiná, nicméně také svědčící o převaze vztahového znásilnění nad útočným. V průzkumu je uvedeno, že až v 50% případů byl pachatelem manžel nebo stálý partner. Úplně neznámý pachatel byl jen ve 13% případů.

Brichcín uvádí,²² že ke znásilnění známými osobami dochází často pod vlivem alkoholu nebo jiných psychotropních látek. Zpravidla v pachatelově bytě nebo autě, spíše po slovním nátlaku a bez zranění. U znásilnění „bleskových“ je tomu opačně. Často se odehrávají v prostředí, které oběť vnímá jako bezpečné, se zbraní a s fyzickými zraněními.

Pokud dochází ke znásilnění manželem, často v rámci domácího násilí, zpravidla nedochází k použití zbraně. Vynucení si pohlavního styku také většinou není tak surové, jako v případě neznámých pachatelů. Často vyhrožují, že půjdou za jinou ženou nebo něco udělají dětem. Nicméně v manželství nemusí být zcela jasné, co je nechtěný pohlavní styk a co znásilnění.²³

¹⁹ Liščák, J.: Znásilnenie pod vplyvom alkoholu, Kriminologický sborník, 1991, č. 3, s. 116 - 117

²⁰ Novotný, O., Zapletal, J. a kol.: Kriminologie, Praha, ASPI 2004, s. 307

²¹ Weiss, P., Zvěřina, J.: Zkušenosti českých žen se sexuálním násilím. Výsledky národního průzkumu, Československý psychiatr, 1997, č. 97, s. 13

²² Brichcín, S.: Kdo vlastně znásilňuje ženy?, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 33 - 34

²³ Benedikt, H.: To není vaše vina! ..., New York, One Woman Press, 2003, s. 207 - 208

6. 4. Recidiva

Pachatelé znásilnění se velmi často dopouštějí i jiné trestné činnosti, z pohledu práva jsou tedy recidivisty. K prvnímu delikventnímu jednání u nich dochází zpravidla do 20. roku věku.²⁴ Nejčastěji se jedná o různé formy majetkové kriminality.

Je známo, že asi čtvrtina sexuálních agresorů začíná svoji kriminální kariéru atakováním neznámých děvčátek a teprve později přesune svůj zájem na cizí dospělé oběti.²⁵

6. 5. Deviant – nedeviant

Důležité je zdůraznit, že mezi pachateli znásilnění nepřevažují deviantní pachatelé. Zastoupení deviantních pachatelů se u různých autorů značně liší, většinou se ale pohybuje od 10 do 15 procent.²⁶

Je nutné mezi nimi rozlišovat i z důvodu odlišné anamnézy.

Pro **nedevianty** jsou charakteristické problémy v oblasti osobnostních rysů a vývojových faktorů, které podmiňují jejich špatnou sociální adaptaci. Jedná se zejména o dysfunkčnost nukleární rodiny (otec chybí nebo je hostilní, konfliktnost manželství rodičů nebo výchova v ústavní péči), obecná kriminalita, partnerská a profesionální maladaptace, defektivita v interpersonálních vztazích.

Osmnáctiletý Marián L. se v roce 1987 pokusil znásilnit dvaatřicetiletou K. H. Přepadl ji u výtahu v domě, kde bydlela. Několikrát ji udeřil rukou do hlavy a potom ji neschopnou jakéhokoli odporu vlekl, nesl a posléze i vedl na asi 800 metrů vzdálené místo u řeky. Tam ji pod pohrůzkou dalšího násilí přinutil svléknout se a lehnout si do mokré trávy. Protože selhal, k souloží nedošlo.

Ze znaleckého posudku vyplynulo, že Marián netrpí sexuální deviací, ale že jeho jednání bylo motivováno požitím alkoholu. Bylo u něho zjištěno zvýšení sexuálního apetitu. S pohlavním životem začal v šestnácti letech. Od té doby měl asi deset partnerek, s nimiž se stýkal opakovaně.

Ukončil osmý ročník základní školy. Prospěchově patřil k nejslabším žákům, o učivo nejevilo zájem. Jeho docházka do školy byla velmi slabá, hlavně v posledním ročníku bez závažnějších důvodů zameškal hodně hodin, kouřil a pil. Za stálé porušování školního řádu mu byla snížena známka z chování. Na hodinách byl na druhé straně velmi tichý, kamarádský, v kolektivu oblíbený. Na učilišti s ním byly stejné problémy. První ročník opakoval, potom odešel. V zaměstnání zadané úkoly plnil, ale docházka byla slabá.²⁷

²⁴ Weiss, P.: Sexuální agrese – oběti a pachatelé. Kriminalistika, 2001, č. 1, s. 13

²⁵ Břichcín, S.: Kdo vlastně znásilňuje ženy?, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 33

²⁶ Weiss, P.: Sexuální agrese – oběti a pachatelé. Kriminalistika, 2001, č. 1, s. 14

²⁷ Gnepa, M.: Mladiství násilník, Kriminalistický sborník, 1989, č. 3, s. 121 - 123

Pro devianty je jejich defekt omezen na oblast sexuální motivace a sexuální socializace. Charakteristicky je narušen psychosexuální vývoj. Ale naopak jejich adaptace v oblasti partnerské, profesionální i sociální je lepší.

Většinu deviantních pachatelů trestných činů sexuálně násilného charakteru tvoří muži trpící tzv. patologickou sexuální agresivitou. Patří k nejnebezpečnějším deviacím vůbec, obsahují rysy predátorského chování. Sexuální vzrušení je dosahováno překonáním a minimalizací odporu anonymního ženského objektu.

Brichcín uvádí²⁸, že mezi pacienty lůžkové i ambulantní části sexuologického oddělení psychiatrické léčebny Bohnice z let 1998 – 2000 bylo 32 pachatelů znásilnění a z toho 26 (81%) trpělo patologickou sexuální agresivitou, 4 (12%) sadismem a 2 (7%) heterosexuální pedofilii.

6. 6. Intelekt pachatele

Hodně pachatelů znásilnění je oligofrenních.

Brichcín uvádí²⁹, že 15 – 20% je mentálně retardovaných či intelektově subnormních (20 – 25%).

V roce 1986 došlo ke znásilnění dvaadesátileté ženy. Pachatel byl velice rychle dopaden, k činu se doznal. Pachatel měl velmi nízké IQ, neznal význam slov soulož, znásilnění. Znalci uvedli, že trpí duševní poruchou, a to těžkým postižením intelektu trvalého rázu. Projevuje se nedostatečným vývojem osobnosti a nedostatkem vyšších citů, převládá pudové a agresivní jednání. V době trestného činu nebyl schopen své jednání ovládat, ani si uvědomit jeho společenskou nebezpečnost. Jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti byly zcela vymizelé. Jeho duševní stav mu neumožňuje chápat ni smysl trestního řízení. Znalci navrhli uložení ochranného psychiatrického a sexuologického léčení ústavní formou.³⁰

6. 7. Alkohol

60 – 70% znásilnění je pácháno pod vlivem alkoholu nebo jiné psychotropní látky.³¹

²⁸ Brichcín, S., Spilková, J.: Alkohol a jeho vztah k sexuální kriminalitě. Kriminallistika, 2002, č. 2, s. 122 - 123

²⁹ Brichcín, S.: Kdo vlastně znásilňuje ženy?, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 34

³⁰ Kotota, M.: Pachatel zajištěn a zadržen do dvaceti minut po oznámení, Kriminallistický sborník, 1988, č. 8, s. 361 - 363

³¹ Brichcín, S.: Kdo vlastně znásilňuje ženy?, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 34

Když byl J. J. ve výkonu trestu, manželka se s ním nechala rozvést. Po jeho návratu se ale rozhodli, že budou spolu kvůli dětem bydlet. Zatímco byl ve výkonu trestu, měla jeho manželka poměr s jiným mužem. Neustále na to musel myslet. Dne 12. 8. se spolu pohádali, odpoledne ho bolela hlava, a tak si vzal najednou asi 15 tablet Sedoloru. Druhý den nastoupil do práce. Nakoupil nějaký alkohol pro sebe a kolegy. Do 10:00 vypil asi 4 piva a 2 dcl rumu. Vzpomněl si na poměr manželky a rozhodl se, že něco provede, udělá nějaký malér. Obcházel kanceláře a ptal se různých lidí, nepamatuje si na co. Nahlédl do jedné a na něco se ptal nějaké ženy. Když odešel, uvědomil si, že je tam sama. Rozhodl se, že ji znásilní. Vrátil se. Povalil ji na zem a křičel, že jestli mu nebude po vůli, tak ji zabije. Najednou si uvědomil, že dělá něco špatného, povolil sevření a žena utekla.³²

6. 8. Typologie

Typologií znásilnění je celá řada, což souvisí s rozmanitostí znásilnění.

V učebnici Kriminologie³³ je uvedena typologie Schneidera, který rozlišuje podle motivu a cíle činu:

- Agresivní znásilnění (20%)
 - cílem je oběť zranit a ponížit, často je použita přemíra násilí, motivem je msta za odmítnutí.
- Sexuální sebepotvrzení (50%)
 - směřuje k překonání vlastní nedostatečnosti, k dokázání si maskulinity. Představují si, že oběť klade odpor jen na oko, ale ve skutečnosti si přeje být znásilněna.
- Sadistické znásilnění (5%)
 - může vyústit až ke spáchání vraždy, pachatel chce uspokojit svůj sexuální pud způsobením bolesti, prostřednictvím bezmocnosti oběti a útrap.
- Skupinové znásilnění (5%)
 - je páháno mladistvými nebo mladými pachateli, souvisí se získáním či udržením uznání a respektu.
- Impulzivní znásilnění (20%)
 - pachatel spontánně využívá nabízející se příležitosti.

³² Šolc, M.: Vyloučený pachatel, Kriminologický sborník, 1981, č. 7, s. 421 - 424

³³ Novotný, O., Zapletal, J. a kol.: Kriminologie, Praha, Aspi, 2004, s. 307 - 308

Čírtková uvádí³⁴ typologii **sériových znásilňovačů**, tj. takových pachatelů, kteří vykazují značnou společenskou nebezpečnost, protože znásilňují opakovaně a programově.

Jedná se o typologii, která byla vypracována v roce 1980 FBI a opírá se o výzkum reálných případů sériových znásilnění:

- Typ kompenzujícího pachatele
 - ujišťuje se o své moci, kompenzuje si tak svoji sociální nedostatečnost, osobnostně spíše podrobivý, submisivní, plánuje, málo násilí, často fetišista, voyeur.
- Typ pachatele testujícího svou moc
 - jde mu o zkoušku nadvlády, dominance, stylizuje se do role suveréna, nutí k opakovanému sexu, používá lsti k navázání kontaktu, často pod vlivem alkoholu nebo drog.
- Typ zlostného nepřítele žen
 - je popoháněn touhou po odplatě, oběť je symbolem pro objekt nenávisti, znásilnění je brutální a krátké, slouží k odreagování vzteku, neplánuje.
- Typ sadisty
 - většinou sexuálně deviantní, vzrušuje ho utrpení oběti, chová se jako lovec, plánuje, vyhledává oběť, brutalita, zadržuje oběť i několik dní, mučí, často orální i anální praktiky, obvykle průměrné až vysoké IQ.

Čírtková dále v pořadu Na stopě, odvysílaném ČT 1 dne 4. 4. 2006, v souvislosti s prezentovaným znásilněním čtrnáctileté dívky uvádí další možnost dělení pachatelů s ohledem na do jisté míry nestandardní jednání pachatele po činu, který se k oběti choval mile a vyžadoval od ní jisté projevy náklonnosti, např. polibek na tvář a podání ruky.

- Pachatel, který se snaží o odčinění, smytí viny, k oběti je zdánlivě něžný. Ospravedlňuje se a doufá, že tím přiměje oběť, aby čin neoznámila.
- Znásilňovač gentleman – nepoužívá hrubé násilí, snaží se vzbudit zdání, že mu jde o blaho oběti a že k sexuálnímu jednání došlo mezi vzájemně nakloněnými bytostmi.

³⁴ Čírtková, L.: Forezní psychologie, Plzeň, Aleš Čeněk 2004, s. 206 - 208

7. Osoba oběti znásilnění

Oběti znásilnění mohou být podle konstrukce § 241 TZ ženy i muži. Nejčastěji jsou to ovšem ženy do 30 let a děti.³⁵

Chování oběti má značný význam na průběh trestného činu a chování pachatele.

Oběti se často podílejí na příčině spáchání trestného činu znásilnění, a to především tím, že s budoucím pachatelem koketují, jsou vyzývavé, mluví mnohoznačně, provokují apod. Občas jsou velice naivní a důvěřivé, což platí zejména pro děti. Pokud si je oběť svého „podílu“ na znásilnění vědoma, většinou čin neoznámí. Oběť je ovšem velice důležitým faktorem pro vyšetřování, neboť oznámení činu obětí, je vůbec nejčastějším podnětem k zahájení vyšetřování.

7. 1. Žena jako oběť znásilnění

Pokud jde o trauma oběti, představuje znásilnění ženy pravděpodobně nejvíce prostudovaný individuální trestný čin.³⁶

Hodně teorií je zaměřeno na zjišťování existence predestinujících podmínek, které zvyšují pravděpodobnost znásilnění nad hranici náhody. Vycházejí z faktu, že riziko znásilnění není ve společnosti rozloženo rovnoměrně a náhodně a že určité chování a povahové rysy oběti značně ovlivňují rozhodování pachatele, a tím i spáchání trestného činu. Výsledkem těchto prognóz byly typologie obětí. Od 80. let se prosazuje názor, který vedle osoby oběti přičítá velký význam celkové situaci znásilnění. Známa je Silvermanova teorie, která rozlišuje dva základní typy obětí:

- a) oběť vztahového znásilnění
- b) oběť útočného znásilnění

Vztahové znásilnění se odehrává na pozadí původních kontaktů nebo sympatií. Oběť je zaskočena nebo zmatena, že po neutrální či přátelské interakci dochází k sexuálnímu násilí.

Oběť následně trpí zejména pocity viny.

³⁵ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminální právo, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 465

³⁶ Čírtková, L.: Oběti znásilnění, Kriminální právo, 2002, č. 3, s. 197 - 198

U **útočného znásilnění** dominuje strach a stres z nenadálého kriminálního útoku. Oběť trpí silným strachem a častěji se u ní objevují příznaky blízké obrazu posttraumatické stresové poruchy.

V roce 1998 byl v České republice proveden výzkum týkající se sexuálního chování v naší populaci. V rámci tohoto výzkumu byly položeny i otázky ohledně zkušeností se sexuálně agresivním chováním reprezentativnímu vzorku 1001 žen starších 15 let. 13,5% žen uvedlo, že byly v minulosti přinuceny k pohlavnímu styku násilím.³⁷

V rámci výzkumu byla také zjišťována charakteristika psychosexuálního vývoje a sexuálního chování žen se sexuálně agresivní zkušeností v anamnéze. Její výsledky shrnul Weiss³⁸ následovně:

Tyto ženy mají urychlený psychosexuální vývoj od samého počátku - začínají dříve s koitálními i nekoitálními aktivitami, častěji masturbují. Celoživotně u nich pak lze konstatovat vyšší sexuální potřebu i vyšší sexuální aktivitu (častější masturbaci, častější pohlavní styky, více sexuálních partnerů). Jejich sexuální chování je přitom ve srovnání se ženami bez sexuálně agresivní zkušenosti poněkud rizikovější - mají častěji styky s náhodnými partnery, styky za peníze, styky v rámci skupinového sexu, pohlavně přenosné choroby v anamnéze. Současně je však jejich partnerská a sexuální adaptace horší - častěji se rozvádějí, jsou svým manželům častěji nevěrné, jsou méně spokojené se svým sexuálním životem, mají častěji v anamnéze sexuální poruchy. Mají i častější homosexuální styky a častěji si nejsou jisty svou sexuální orientací. U poměrně značného procenta žen v souboru znásilněných přitom není zkušenost se sexuální agresí izolovanou sexuální viktimizací. Poměrně značná část obětí sexuálního násilí udává současně i zážitek s pohlavním zneužitím v dětství.

7. 2. Muž jako oběť znásilnění

Výzkumy, které jsou zaměřeny na mužské oběti znásilnění, jsou teprve v začátcích. Dostupné informace hovoří o tom, že muži se oběťmi tohoto trestného činu stávají a rozhodně nikoli ojediněle. Podobné zprávy narušují stereotypní názor veřejnosti, že znásilnění muže je jev řídký a spjatý takřka výlučně s nestandardním prostředím – válka, věznice, výchovná zařízení apod.

Nicméně znásilnění mužů je oznamováno a vyšetřováno ojediněle.

³⁷ Weiss, P., Zvěřina, J.: Sexuální chování v ČR – situace a trendy, Praha, Portál, 2001, s. 35, 120, 124

³⁸ Weiss P.: Sexuální agrese – oběti a pachatelé, Kriminallistika, 2001, č. 1, s. 12 - 13

Muž je chápan – a vždy také byl – jako silnější pohlaví. Je dominantní, aktivní, silný a neprojevující emoce. Z tohoto názoru pak pramení přesvědčení, že pokud se muž sexuálnímu násilí neubrání, tak ho chtěl. Pravdou ale je, že homosexuální muži jsou znásilněním více ohroženi než heterosexuální. Názory, proč tomu tak je, jsou různé – minorita gay komunity, náhražka v nestandardních podmínkách a vyhledávání oběti, která s největší pravděpodobností čin neoznámí. Jejich znásilnění je také většinou brutálnější.

Oběťmi sexuálního násilí se stávají zejména mladí muži a adolescenti, kteří jsou ve vztahu k pachateli v nerovnoprávném postavení, nebo nemají k pachateli žádný vztah.

George, profesionální boxer, se dostavil na obchodní schůzku. Muž mu nabídl skleničku a usadil ho do křesla. Náhle k němu zezadu přistoupil a jednu ruku mu dal na zátylek a druhou s ostrým nožem na hrdlo. Když se George pokusil bránit, pořežal ho. Přinutil ho, aby se předklonil, svázal ho do kozelce, svlékl ho a další dvě hodiny ho týral a zneužíval.³⁹

Ženatý sedmatřicetiletý muž byl přepaden dvěma ženami s pistolí. Přinutily ho, aby šel s nimi do opuštěné budovy, kde ho svlékly, svázaly a donutily k orálnímu sexu a souloži. Potom ho mučily na genitáliích a v rektální oblasti, dokud bolesti neodmlel.⁴⁰

7.3. Chování oběti znásilnění

Tato otázka je zejména viktimologická a psychologická, ale považuji za důležité ji alespoň stručně zmínit, neboť může být využita vyšetřovatelem při jednání s obětí.

a) do čtyřiaadvaceti hodin od činu

Reakce na znásilnění bezprostředně po činu jsou u každé oběti jiné. Mezi nejčastější se řadí: apatie, klid, rozvaha, lhostejnost, sebeovládání, nebo naopak vztek, agresivita, hysterický smích nebo pláč, časté střídání nálad či podráždění.

Oběť má strach z pachatele, neboť ti často vyhrožují, že ji znovu vyhledají a proto se oběť bojí zůstat o samotě. Je tedy nutné oběti poskytnout pocit bezpečí.

Většinou pociťuje i vděčnost nad tím, že zůstala na živu. Strach ze smrti je při znásilnění dominantní, a to zejména tehdy je-li útok veden se zbraní nebo pokud pachatel oběti vyhrožuje násilím či dokonce smrtí. Proto je vhodné oběť ujistit, že je štěstí, že zůstala naživu a též ať již zvolila jakoukoli strategii obrany, vybrala správně,

³⁹ Benedikt, H.: To není vaše vina! ..., New York, One Woman Press, 2003, s. 235

⁴⁰ Tamtéž, s. 247

neboť zůstala naživu. Benedikt⁴¹ uvádí, že největší bezpráví obětí znásilnění tkví v tom, že se většina lidí domnívá, že si za to, co se jí stalo, mohou sami.

b) den až měsíc později

Podle Helen Benedikt⁴² nastává tzv. období „pozastaveného času“. Pro oběť je velice důležité, protože po jeho absolvování se může vyrovnat s prožitým traumatem. Nejčastější příznaky jsou následující: proměnlivé emoce, fyzické potíže, zpětné vzpomínky (flashback), deprese, ztráta sebeúcty, noční můry, fobie, neurotické nebo nutkové návyky, nedůvěra v realitu, nesmyslné riskování a jiné.

c) dlouhodobé reakce

Z dlouhodobých reakcí na znásilnění jsou typické zejména přecitlivělost, zvýšená ostražitost a častá nespokojenost sama se sebou, neboť reakce na řadu podnětů je jiná, než by si oběť přála a cítí tak, že se s prožitým traumatem nemůže stále vyrovnat.

Většině žen trvá déle než rok, než se začnou cítit se znásilněním zcela vyrovnané.⁴³

Jak uvádí Čírtková⁴⁴, oběti často tvrdí, že se s tíživou událostí vyrovnaly a na okolí tak i mohou působit. Ale je to jen proto, že změnily svůj životní styl (např. oproti dřívějším zvyklostem nevychází za tmy ven, odmítají pozvání na schůzky, stahují se do sociální izolace). Neuzdravily se, ale kompletně přeorganizovaly svůj život. Tento jev se označuje jako syndrom vyhýbání se (escape syndrom). Proto jsou otázky zaměřené na změny v životním stylu obětí považovány za nejspolehlivější indikátor jejího skutečného stavu.

8. Typické stopy

Stopami typickými pro znásilnění jsou stopy ve vědomí. Oběť je totiž s pachatelem poměrně dlouhou dobu, takže ve většině případů ví, jak pachatel vypadal. Znásilnění je pro oběť velice traumatizujícím zážitkem, který si neustále v duchu opakuje a připomíná, což zapříčiní, že i po delší době jsou vzpomínky obětí velice přesné. Někdy se ale stává, že si oběť určité skutečnosti bezděčně upraví nebo přimyslí.

Také je poměrně problematické tyto stopy z paměti obětí vyvolat, což je způsobeno psychickým traumatem a stresem.⁴⁵

⁴¹ Benedikt, H.: To není vaše vina! ..., New York, One Woman Press, 2003, s. 32

⁴² Tamtéž, s. 53 - 59

⁴³ Tamtéž, s. 67

⁴⁴ Čírtková, L.: Forenzní psychologie, Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 203 - 204

⁴⁵ Chmelík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Praha, Portál, 2003, s. 28

Z **biologických stop** se nejčastěji vyskytují stopy krve, spermatu (spermie v pochvě mohou přetrvat i několik dní a v suché skvrně i několik let⁴⁶), vlasů, ochlupení. Tyto stopy jsou významné zejména z toho důvodu, že mohou vést k individuální identifikaci za pomoci analýzy DNA.

Další významné stopy jsou stopy působení, týkají se zejména použitého násilí. To se zjišťuje na základě stop násilí na těle oběti i pachatele a dále ohledáním místa činu, které se zaměřuje na stopy po zápase.

Zjišťují se stopy přenosu, např. mikroskopy, z oblečení pachatele na oděv oběti.

9. Typické vyšetřovací situace

Typické vyšetřovací situace, které jsou využívány, jsou nejčastěji tyto:⁴⁷

- Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, ale nedovolují učinit jednoznačný závěr o totožnosti pachatele.

Veškeré úsilí se tedy zaměřuje na zjištění totožnosti pachatele. Zjišťují se informace k popisu pachatele, jeho pohybu, o předpokládaném způsobu života a využívají se kriminalistické evidence. Kromě toho se využívají i další kriminalistické postupy, které vedou k objasnění věci.

- Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a také dovolují učinit jednoznačný závěr o totožnosti pachatele.

V další fázi vyšetřování se činnost zaměřuje podle toho, zda je pobyt pachatele znám či nikoli.

Nejpříznivější situace nastává, pokud je pachatel znám a je možné zahájit trestní stíhání podle § 160 odst. 1 TR.

⁴⁶ Makovec, P., Němec, J.: Kriminalistické aspekty vyšetření stop spermatu – porovnání forenzních metod, Kriminalistický sborník, 2006, č. 2, s. 31

⁴⁷ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminalistika, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 466

- Zjištěné skutečnosti vzbuzují pochybnosti, zda se oznámený trestný čin skutečně stal, totožnost údajného pachatele je přitom zpravidla známa.

Vyšetřovatel se zaměřuje na získání dalších důkazů nebo informací, které by podpořily nebo vyvrátily tuto domněnku. Nejčastěji k tomu slouží detailizace výpovědi, která vede k dalším prověřovacím úkonům – prověrka výpovědi na místě činu, vyšetřovací experiment, apod. Dále se vede šetření na místě činu a prověřují se výpovědi kamarádů a známých údajného pachatele a oběti.

Po sdělení obvinění lze typické vyšetřovací situace klasifikovat podle přístupu obviněného k okolnostem, které mu jsou kladeny za vinu a důkazům o nich.⁴⁸

- Obviněný trestný čin doznává.
- Obviněný trestný čin popírá.
- Obviněný odmítá vypovídat.

Toto jsou samozřejmě krajní situace, v jejich rámci existuje celá řada podskupin.

Například časté reakce pachatelů sexuálně motivované pedofilní trestné činnosti jsou následující:⁴⁹

1. Popírání

Obvinění v celém rozsahu popírá, tvrdí, že se nic nestalo a ničeho se nedopustil.

2. Projekce

Delikvent projektuje vinu na oběť, která ho podle jeho slov sama sváděla, chtěla to a je tedy špatná a zvržená ve svém sexuálním chování.

3. Racionalizace

Racionalizuje své delikventní jednání ve smyslu krycích motivačních manévrů. Zdůvodnění je zdánlivě logické, často naivní. Trestnou činnost se snaží obhájit osvětovou činností či sexuální výchovou. (Např. Chci se pomstít manželce. Názorně jsem ji poučoval o sexualitě a o tom, jak se dělají děti. Sexuálně jsem dceru zaučil, což je pro ni dobré pro život!)

⁴⁸ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 466 - 467

⁴⁹ Topiaš, A.: Krycí motivační manévry v pedofilní sexuální delikvenci, Kriminologický sborník, 1985, č. 3, s. 169-171

10. Zvláštnosti předmětu vyšetřování⁵⁰

U trestného činu znásilnění je možné zvláštnosti předmětu vyšetřování spatřovat v tom, že vedle skutečností uvedených v § 89 odst. 1 TŘ je dále nutné objasnit zejména:

- Kdy a za jakých okolností došlo k prvnímu kontaktu oběti a pachatele, zda existuje nějaký vztah mezi obětí a pachatelem.
- Jak se oběť dostala na místo činu.
- Zda došlo k souloži nebo jinému obdobnému pohlavnímu styku.
- Zda došlo k použití násilí a jaký byl jeho charakter a intenzita, zda bylo zneužito bezbrannosti oběti a jak byl tento stav navozen.
- Kolik bylo pachatelů a jaké byly úlohy každého z nich.
- Jaký odpor kladla oběť.
- Zda se pachatel snažil zakrýt trestnou činnost a jak.
- Kdo byl svědkem trestného činu.
- Jaké jsou zdravotní následky znásilnění a k jaké materiální škodě došlo.
- Proč poškozená osoba oznámila trestný čin opožděně.

11. Zvláštnosti podnětu vyšetřování

Typickými podněty k vyšetřování znásilnění jsou oznámení občanů, a to zejména poškozených osob, svědků, osob, kterým se oběť svěřila a jiných. Nebo oznámení od různých institucí, hlavně zdravotnických zařízení, škol apod. (Trestný čin znásilnění ale není uveden v § 168 TZ mezi trestnými činy, u kterých je oznamovací povinnost.)

Někdy jsou znásilnění oznamována až **po delší době od spáchání činu obětí nebo osobou, které se oběť svěřila**, což sebou samozřejmě přináší ztíženou důkazní situaci.

⁵⁰ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, C. H. Beck, 2004, s. 467

Zajištění stop je prakticky vyloučeno, je obtížné ustanovit svědky události, což pak vyústí do situace, kdy proti sobě stojí tvrzení poškozeného proti tvrzení obviněného.⁵¹

Důvodem pro pozdní oznámení je samotná podstata trestného činu znásilnění, který zasahuje do nejintimnějších stránek lidského života. Pro oběť je velice obtížné svěřit se s takto traumatizující a delikátní událostí pro ni neznámým osobám.

V roce 1987 oznámila A. T. (devět měsíců po činu), že byla znásilněna O. H. (pracoval na základní škole a byl doktorem pedagogiky, v městě měla jeho rodina dobré a silné postavení). O. H. se potom ještě čtyřikrát, v horizontu devíti měsíců, pokusil ji znásilnit, ale doteď se A. T. vždy ubránila.

Čin se bála oznámit, protože ji O. H. vyhrožoval fyzickou likvidací. K oznámení ji přimělo násilné jednání O. H., který ji předešlé noci udeřil rukou do hlavy tak silně, že narazila na schodiště.

V průběhu šetření byly zjištěny důkazy, které podporovaly verzi A. T. a vyvraceli obhajobu O. H. Ten byl shledán vinným a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na čtyři léta.⁵²

Na druhé straně jsou i takové případy, kdy **důvěra v policii** poškozené osoby, její rodiny či přátel je velice **nizká**. Nevěří ve schopnost policie odhalit pravdu a domnívají se, že následné pitvání případu při vyšetřování bude traumatické a přispěje ke ztížení životní situace oběti (ostuda v místě bydliště, v práci apod.).

V rámci diskuze na www.doktorka.cz Opfer 15. 1. 2006 uvedla:

Proč jsem nešla na policii: mám kamarádku, které se stalo něco podobného, s tím rozdílem, že ji znásilnil muž, když se vracela domů. Byla na policii, pachatele dokonce dopadli, obvinili a odsoudili. Ale: kamarádka říkala, že by nikomu nepřála to vysvětlování policistům při sepisování protokolů, ty otázky. Nejhorší to však bylo u soudu: advokát toho násilníka se tam snažil udělat viníka z ní, ptali se tam na nejpodrobnější detaily a věci, které s tím snad ani nesouvisely. Kámoška říkala, že ty výslechy na policii a soud bylo snad horší než to, co se jí stalo.⁵³

Za zvláštnost je nutno považovat poměrně velký výskyt **oznámení, která jsou nepravdivá**. (Pokud policista pojme podezření, že oznámení oběti je smyšlené, může ji s tímto podezřením konfrontovat až po obstarání důkazů, které jeho domněnku potvrzují.) Důvody pro taková oznámení jsou různé, nejčastěji se jedná o strach před rodiči (např. z potrestání za pozdní příchod domů, způsob jak vysvětlit otěhotnění), snaha zakrýt intimní

⁵¹ Chalupník, V.: Neobvyklý pachatel znásilnění – neobvyklá obhajoba, Kriminologický sborník, 1990, č. 11, s. 407

⁵² Tamtéž, s. 407 - 409

⁵³ <http://diskuse.doktorka.cz/znasilnili/archiv/50/>

styk před manželem, partnerem nebo rodiči. Jinými důvody mohou být žárlivost, msta či snaha oznamovatele získat pozornost či péči okolí.

Dne 15. 6. 1994 bylo přijato trestní oznámení rodičů B. týkající se jejich dcery Marty B. Marta byla vyslechnuta a uvedla, že předešlého dne v odpoledních hodinách byla znásilněna na zahradě u chaty, kde právě pobývala. Uvedla, že na zahradu přišel muž, kterého zná od vidění (uvedla jméno – Martin S., věk, bydliště). Chvilí spolu mluvili, ona se bála, a tak zavolala na fenu, ta po muži skočila a utrhla mu rukáv, on ji nakopal a fena odešla. Přistoupil k ní, vytáhl nůž, kterým jí udělal šrám na obličej, pak jí ho držel na krku a znásilnil ji. Po důkladném prověření celého případu Marta při následném vytěžení přiznala, že si znásilnění vymyslela, neboť trpěla nezájmem ze strany rodičů a chtěla, aby se o ni starali a dovolili jí věnovat se jejím koníčkům.⁵⁴

V souvislosti s těmito případy je nutné upozornit na nezbytnost **poučení** o následcích křivého obvinění podle § 174 TZ a křivé výpovědi podle § 175 odst. 2 TZ při vyšetřování znásilnění.

Oběť má právo na poučení o svých právech a povinnostech a samozřejmě i právo na informace o celém průběhu vyšetřování a řízení před soudem. Vitoušová⁵⁵ uvádí, že oběti často vnímají poučení jako značně formální, nesrozumitelné a nepřizpůsobené jejich momentálnímu stavu. Naopak poučení ohledně křivé výpovědi a obvinění je vysvětlováno jasně a zbytečně akcentováno.

Bílý kruh bezpečí na svých internetových stránkách radí, že **oznámení** o závažné trestné činnosti – znásilnění je tam výslovně uvedeno – **je lepší podávat** u specializovaných útvarů kriminální služby a vyšetřování nebo u specialistů kriminální služby než u útvarů pořádkové policie. Důvodem je právě specializace útvaru a tudíž i diskrétnost a kvalifikovanost řešení případu za současného hájení oprávněných zájmů oběti.⁵⁶

Právě neprofesionální jednání ze strany policistů, vede k sekundární viktimizaci oběti. Některá z takových jednání uvádí Vitoušová⁵⁷: např. vyslýchání ženy v místnosti, kde je neustále vyrušována nebo která je dokonce vyzdobena plakáty nahých žen, výkřiky policisty na kolegu přes celou čekárnu lidí typu – „Nezapomněl jsi, že tady máš to znásilnění?“ BKB zaznamenal i takovou situaci, kdy policisté na místním oddělení nechtěli ve 23 hodin, oznámení vůbec přijmout.

⁵⁴ Hradecký, M.: Fingované znásilnění nezletilé dívky, Kriminologický sborník, 2004, č. 1, s. 22 - 25

⁵⁵ Vitoušová, P.: Oběti znásilnění z pohledu Bílého kruhu bezpečí, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 58

⁵⁶ http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=251

⁵⁷ Vitoušová, P.: Oběti znásilnění z pohledu Bílého kruhu bezpečí, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 57 - 58

Daleko častěji jsou oznamována znásilnění neznámými pachateli, nežli pachatelem známým, a to zejména partnerem oběti.

V těchto případech se oběti častěji snaží vyhnout sekundární viktimizaci zveřejněním případu.⁵⁸ Neoznámení je velice časté v případech, kdy oběť a pachatel pocházejí ze stejného města nebo vesnice. Oběť se také může bát msty ze strany pachatele, zejména pokud pachatel ví, kde bydlí. Často také oběť provází obavy, že jí stejně nikdo nebude věřit, a to zejména v těch případech, kdy měla s pachatelem poměr nebo schůzku. Díky této skutečnosti dochází k disproporcii mezi případy znásilnění, kterými se policie převážně zabývá a těmi, které jsou ve skutečnosti frekventovanější, tzn. znásilnění známým pachatelem.

Pokud se jedná o znásilnění manželem⁵⁹, ke kterému často dochází v rámci domácího násilí, je pro oběť velice ponižující již samotná skutečnost, že ke znásilnění vůbec došlo. Bojí se, že jí nikdo neuvěří a většinou se domnívá, že si za znásilnění může sama, neboť znásilnění je v těchto případech zpravidla důsledkem jejího předchozího jednání či chování, které je manželem kritizováno a vnímáno negativně. Často také věří, že se manžel polepší a všechno bude jako dřív. Nebo se naopak stydí, že si vybrala za manžela násilníka a nechce se nikomu svěřovat.

Jestli dojde ke **znásilnění muže**, oznámení takového činu je velice řídké, neboť neodpovídá představě mužnosti, což ještě umocňuje stud muže. Ve společnosti je zakořeněna představa, že je nemožné znásilnit muže proti jeho vůli, takže pokud se něco takového stalo, musel to chtít a dojde se k závěru, že znásilněný muž je homosexuál.⁶⁰

Pro heterosexuálního muže je zpravidla těžké oznámit znásilnění mužem vzhledem k výše uvedenému stereotypu, homosexuál se většinou činu bojí oznámit kvůli své orientaci.

Pokud dojde ke znásilnění ženou, zajímavé je, že její jednání muži omlouvají, mají k ní daleko shovívavější postoj nežli k mužským pachatelům.⁶¹

⁵⁸ Bricheín, S.: Kdo vlastně znásilňuje ženy?, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 33

⁵⁹ Benedikt, H.: To není vaše vina! ..., New York, One Woman Press, 2003, s. 210 - 211

⁶⁰ Tamtéž, s. 239

⁶¹ Krušová, T., Gerlová, E., Weiss, P.: Muž jako oběť sexuálního násilí, Československá psychologie, ročník L, číslo 4, s. 343

12. Zvláštnosti počátečních úkonů

Vyšetřování trestného činu znásilnění bývá komplikováno skutečností, že zde kromě poškozeného nebývají přímí svědci, takže prvotní úkony je nutné provést důsledně a odpovědně, protože každé opomenutí se dá již těžko napravit.⁶²

Pro odhalování trestného činu znásilnění je typická složitost dokazování, neboť zde ve většině případů vystupuje pachatel, který vše popírá, a naproti němu oběť, která je, v případě příbuzenského vztahu s pachatelem, pod silným vlivem strachu z toho, že ji rodina a okolí odsoudí, či bývá dokonce pod vlivem dalších projevů pachatele a nezřídka volí právo odepřít výpověď.⁶³

12. 1. Výslech oznamovatele

12. 1. 1. Výslech oznamovatele, který je očitým svědkem činu

Výslech se v tomto případě zaměřuje zejména na získání podrobného popisu místa činu, času a způsobu spáchání trestného činu.

Zjišťuje se, zda oznamovatel zná pachatele nebo oběť; jak se na místo dostal; co upoutalo jeho pozornost; zda bylo pachatelem použito násilí; jak se oběť bránila; zda volala o pomoc apod.

Důležité je i zjištění, zda svědek slyšel rozhovor pachatele a oběti, o čem hovořili, jak se po činu chovali a kam odešli.

Nutné je objasnit i vztah oznamovatele k oběti, případně k pachateli a podle okolností i to, co vedlo k podání oznámení, eventuálně proč podal oznámení opožděně.

Očitému svědku znásilnění je třeba v závěru výslechu položit otázku, zda překazil trestný čin a pokud ne, proč tak neučinil, s ohledem na § 167 TZ.⁶⁴

12. 1. 2. Výslech oznamovatele, který nebyl očitým svědkem činu

Oznamovatelem, který sám nebyl očitým svědkem činu, je nejčastěji rodič oběti, kamarád, kterému se oběť svěřila nebo to může být i osoba bez vztahu k oběti.

⁶² Cingr, P.: Dokonané znásilnění, nebo pouze jeho pokus?, Kriminologický sborník, 1985, č. 12, s. 715

⁶³ Čacká-Pavlíková, I.: Znásilnění z pohledu trestního práva, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 23

⁶⁴ Musil, J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 469

Např. znásilnění oznámil vrátný ubytovny, který uviděl, jak žena přišla na ubytovnu s pláčem, měla zablácený oděv, byla rozrušená a hovořila o muži, který ji chtěl znásilnit, popsala ho, ale věc nechtěla na policii oznamovat. Vrátný čin oznámil a policii uvedl jméno oběti i pachatele a jeho bydliště.⁶⁵

Výslech se zaměřuje zejména na zjištění, kde, kdy a s kým se o trestném činu hovořilo, kdo byl iniciátorem rozhovoru a jeho obsah. Zjišťuje se, co je oznamovateli známo o oběti i pachateli a jaký je jeho vztah k nim i k iniciátorovi rozhovoru.

Další skutečnosti, které je třeba objasnit jsou tyto: kolikrát byl rozhovor s nezletilým opakován; jak se nezletilec po činu choval; co bylo na jeho chování nápadné. Zda rodiče nezletilce prohlíželi a co zjistili; zda byl prohlédnut lékařem, obsah rozhovoru s lékařem, zda existují a kde se nacházejí věcné důkazy, jak rodiče sami charakterizují poškozeného.⁶⁶

Zvláštní kategorií oznamovatelů jsou rodiče nezletilých. Výjimkou nejsou případy, kdy rodiče ovlivňují výpověď nezletilého a někdy i nezávažné detaily zkreslují tak, aby ukazovaly na spáchání trestného činu, což je ovšem záležitost typičtější pro pohlavní zneužívání.

12. 1. 3. Výslech oznamovatele – poškozené osoby

Pokud dojde k oznámení znásilnění neprodleně po činu, je vhodné od oběti získat pouze nejnezbytnější informace, aby bylo možné zahájit vyšetřování a podrobnější výslech odložit na později, neboť Weiss⁶⁷ uvádí, že podle výzkumů je nejvhodnější doba pro výslech oběti znásilnění 24 hodin po spáchání činu, protože předtím je paměť zkreslována prožitým šokem. Také se doporučuje vyhnout se při výslechu strohé atmosféře policejní stanice.

Výslech zpravidla provádí starší zkušený kriminalista nebo žena, aby byl snáze překonán stud vyslychané osoby, získána potřebná důvěra a navázán psychologický kontakt.⁶⁸

Kontakt s fyzickým násilím vyvolává obvykle existenciální strach. Při kontaktu s kriminalisty či vyšetřovateli může oběť prožívat zvláště intenzivní pocity strachu, protože ten často narůstá v situacích, kdy je oběť opět nucena na kritický incident proti své vůli

⁶⁵ Cingr, P.: Dokonané znásilnění, nebo pouze jeho pokus?, Kriminologický sborník, 1985, č. 12, s. 715 - 719

⁶⁶ Musil, J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 469

⁶⁷ Weiss, P.: Sexuální agrese – oběti a pachatelé, Kriminologie, 2001, č. 1, s. 13

⁶⁸ Musil, J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 469

vzpomínat. Strach pak blokuje fungování paměti. Důsledkem jsou přirozené potíže s vybavováním si kritické události. Při výslechu, ale i dalších vyšetřovacích úkonech, jako je rekognice, rekonstrukce či vyšetřovací pokus, může oběť na nepoučené policisty působit nejistě a nevěrohodně.⁶⁹

Při výslechu se volí **zásada detailizace** jednotlivých epizod oznamované události⁷⁰. Tato zásada se uplatňuje zejména proto, že oznamovatel má eminentní zájem na objasnění a vyšetření případu, proto někdy o určitých skutečnostech pomlčí. Stejně tak je velice vhodná pro vyvrácení či potvrzení fingování znásilnění. Zaměřuje se zejména na detailizaci skutečností, které není obtížné prověřit a zjistit tak věrohodnost výpovědi.

V roce 1997 byla provedena tzv. **simulační teorie**⁷¹, v níž dospělé ženy byly vyzvány, aby co možná nejpřesvědčivěji zpracovaly téma „Jak prožívá porod nastávající matka“. Mezi pokusnými osobami byla polovina žen, které nikdy nerodily. Simulační teorie je ceněna právě pro blízkost k tématu znásilnění.

Rozdílly byly nejmarkantnější v těchto kritériích:

- nestrukturovanost líčení (prvky neuspořádanosti v dramaturgické stavbě a asociativní skoky),
- bohatství detailů (kvantitativně, celkově větší počet detailů),
- propojenost v čase a prostoru (zakotvení do reálného času a prostoru, časové a prostorové propojenosti),
- líčení interakcí,
- reprodukování rozhovorů,
- líčení komplikací,
- líčení mimofádných drobností, originalit,
- líčení zcela nepodstatných detailů,
- líčení vlastních psychických pochodů,
- líčení psychických pochodů zúčastněných osob,
- spontánní opravy a vylepšování vlastních výroků.

Všechny uvedené momenty se vyskytují v líčeních skutečně prožitých událostí, zatímco ve smyšlených produkcích je téměř nenalezneme.

Výslech se zaměřuje zejména na objasnění těchto skutečností:

doba a místo činu, co na místě činu osoba dělala, jak se na něj a z něj dostala; způsob jednání pachatele; konkrétní způsob násilí; způsob obrany; zda došlo k souloži; zda došlo u pachatele k ejakulaci; zda již před

⁶⁹ Čírtková, L.: Role oběti při vyšetřování násilných trestných činů, Kriminologický sborník, 2001, č. 4, s. 38

⁷⁰ Musil, J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 469

⁷¹ Čírtková, L.: Oběti znásilnění, Kriminologie, 2002, č. 3, s. 202 - 203

restným činem měla poškozená osoba pohlavní styk a kdy naposledy; popis pachatele; obsah rozhovoru s pachatelem; zda byla po činu u lékaře; jaké věci, které mohou sloužit jako důkaz, může předložit; co jí pachatel odcizil nebo co při činu ztratila; případně zda po činu na místě něco našla; zda pachatele zná, zda jej může poznat a podle čeho; zda o věci s někým hovořila, proč učinila oznámení opožděně, kteří svědkové mohou potvrdit uváděné údaje, jaký je její případný vztah k pachateli a ke svědkům.⁷²

Typické problémy při výslechu obětí násilí⁷³:

- **Spolehlivost líčení kritické události**

Vzpomínka na projev násilí je hlubší, ale zapamatování si detailů je horší. Brutalita útoku zpravidla zvyšuje množství pozornosti věnované ohnisku děje. Záleží vždy na konkrétním případě, tzn. co je z pohledu oběti ohniskem. Může jím být např. osoba pachatele nebo zbraň.

- **Potíže při vybavování kritické události**

Jedná se o případy, kdy je oběť ochotna spolupracovat, ale důležité údaje si nemůže vybavit. Doporučuje se použít postupy pro osvěžení paměti. V odůvodněných případech se speciálně u obětí násilí používá kontrolovaný návrat na místo činu či postupy podobné rekonstrukci.

- **Neochota spolupracovat s policií**

Důvodem je strach z pachatele, kterému je připisována veliká moc. Pravděpodobná je pak psychologická úvaha, že oběť pachatele zná anebo se domnívá, že ho zná.

Výslech je třeba vést velice taktně, aby nedocházelo k **sekundární viktimizaci**.

Přibližně v 50 % případů se oběť setkává u policie s necitlivým, netaktním a občas dokonce s lhostejným přístupem, nebo s odmítnutím přijmout jejich oznámení. Oběti si nezdá stěžují na nevhodné a nemístné vyptávání a poznámky. („Co jste čekala, že se vám stane o půlnoci?“ „Proč jste se takhle oblékala?“ „Proč jste s ním chodila?“)⁷⁴

Samostatnou kategorií jsou **výsledky nezletilých**. Výslech je vhodné provést okamžitě po lékařské prohlídce. Vyšetřovatel musí mít na paměti, že se výslech nezletilého nemá opakovat, proto výslech musí být výborně připraven. Je třeba dbát, aby byly splněny náležitosti § 102 TR.

⁷² Musil, J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 469

⁷³ Čírtková, L., Role oběti při vyšetřování násilných trestných činů, Kriminologický sborník, 2001, č. 4, s. 39

⁷⁴ Benedikt, H.: To není vaše vina! ..., New York, One Woman Press, 2003, s. 32

Doporučuje se průběh výslechu dokumentovat, aby byly zachyceny výrazové prostředky dítěte, zejména ze sexuální oblasti.

Při výslechu malých dětí či osob mentálně postižených se zpravidla používají speciální loutky: Jája a Pája.⁷⁵ Loutka se stává určitým symbolickým a neverbálním komunikačním prostředkem. Může představovat dítě samotné, ale i jinou osobu. Loutky lze s úspěchem použít i u výslechu dospělých obětí k překonání studu a komunikační bariéry.

12. 2. Ohledání místa činu

Typickými místy, se kterými se setkáváme u znásilnění, jsou místnosti, odlehlá prostranství (louky, parky...). Výjimkou nejsou výtahy, sklepy či chodby. Pokud se jedná o trestný čin pachatele, který trpí sexuální deviací, vyskytují se zpravidla místa dvě. První, na kterém se k činu připravuje a druhé, na kterém dochází k samotnému útoku.⁷⁶ Proto je nutné místo činu vytyčit co nejdříve.

Vysoká pozornost je věnována tzv. negativním okolnostem, a to kvůli častému fingování znásilnění. Ze stejného důvodu se ohledání zaměřuje též na stopy násilí. Násilí je charakteristické trasologickými stopami, např. stopy obuvi nebo pneumatik, zvalený povrch, ale též stopami věcnými, např. roztrhané oblečení, rozházené a zničené věci uvnitř prostor, nedopalky apod.

Zajišťuje se i srovnávací materiál z místa činu, např. hlína, písek..., které se následně srovnávají s oděvem poškozeného a pachatele nebo materiálem, který byl zajištěn při prohlídce těla.

Pokud došlo ke znásilnění v uzavřeném prostoru, věnuje se pozornost hlavně předmětu, na kterém došlo k pohlavnímu styku, zajišťuje se nádobí a lahve včetně jejich obsahu.

Za pomoci výslechu poškozeného se věnuje pozornost i věcem, které pachatel z místa činu odnesl. Může se jednat o různé osobní věci oběti (např. šperky) nebo věci z její domácnosti. Mobilní telefon odcizený jedné z obětí v sérii znásilnění na Jižním Městě v roce 2000 vedl k nalezení pachatele, který se mobilu nezbavil, ale používal ho pro osobní telefonáty.

⁷⁵ Podrobnosti k výslechu za použití loutek Jája a Pája - např. Chmelík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Praha, Portál, 2003, s. 124 – 131

⁷⁶ Chmelík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Praha, Portál, 2003, s. 27- 28

12. 3. Prohlídka těla poškozeného a pachatele

Prohlídka slouží zejména ke zjištění stop násilí, obrany a k prokázání soulože nebo jiného jednání.

Stopy násilí, které se nečastěji vyskytují na těle *poškozeného* jsou oděrky a tržné ranky na ruku, zápěstích, pažích, krku a ústech. Dále modřiny na vnitřní straně stehen a kolenou. Podlitiny na krku, ale také podlitiny od úderů či rány vzniklé kousnutím. Při násilném svlékání mohou na těle poškozeného vzniknout oděrky od nehtů.⁷⁷

Prohlídka těla poškozeného může ukázat na *fingování znásilnění*. Podle Kvapilové⁷⁸ může při fingovaném znásilnění dojít i k sebepoškození. Jedná se převážně o povrchové škrábancovité oděrky způsobené špendlíky nebo nehty. Vedeny jsou zpravidla rovnoběžně a vynechána jsou místa, která jsou pro ruce nedosažitelná.

Při obraně se často na těle *pachatele* objevují škrábance, kousnutí, oděrky na ruku při bití, poranění od nárazu na okolní předměty, vytrhání vlasů.⁷⁹

Nutné je zajistit u obou **biologický materiál** (sliny, krev, moč), neboť je důležité vyloučit ovlivnění alkoholem nebo jinými omamnými látkami (60 – 70% znásilnění je pácháno pod vlivem alkoholu nebo jiné psychotropní látky⁸⁰) a porovnat sérologické skupinové vlastnosti, případně DNA.⁸¹ Podle okolností je třeba zaměřit se i na zjištění pohlavní choroby.⁸² Dále je nezbytné provést gynekologické vyšetření ženy a obdobné vyšetření v případě znásilnění muže. Tato vyšetření vedou ke zjištění stop spermatu. Sperma může být i na jiných částech těla, např. na podbřišku, na stehnech apod. Nicméně vzhledem k tomu, že souloží se rozumí spojení pohlavních orgánů muže a ženy bez ohledu na to, zda k ejakulaci došlo či nikoli, negativní nález neznamena, že ke znásilnění nedošlo. Kvapilová uvádí, že poškození pochvy při násilném jednání je vzácné a může nastat spíše cizími předměty vpravovanými do pochvy.⁸³ Tento názor potvrzují Pitr a Minařík⁸⁴, uvádějí, že trhliny v poševní stěně se mohou nacházet kdekoli, ale jsou řídké. Vznikají při nepoměru mezi velikostí penisu a pochvy, např.

⁷⁷ Kotora, M.: Motivace oznámení znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 5, s. 224

⁷⁸ Kvapilová, H.: Soudní lékařství pro právníky, Plzeň, Aleš Čeněk, 1999, str. 26

⁷⁹ Pitr, K., Minařík, Z.: Lékař a znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 2, s. 59 - 60

⁸⁰ Bricheín, S.: Kdo vlastně znásilňuje ženy?, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 34

⁸¹ Kvapilová, H.: Soudní lékařství pro právníky, Plzeň, Aleš Čeněk, 1999, s. 25

⁸² Pitr, K., Minařík, Z.: Lékař a znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 2, s. 57

⁸³ Kvapilová, H.: Soudní lékařství pro právníky, Aleš Čeněk, 1999, s. 26

⁸⁴ Pitr, K., Minařík, Z.: Lékař a znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 2, s. 59

při znásilnění nezletilých nebo starých žen, ale také při nevhodné poloze ženy při násilné souloži, obraně nebo rukou brutálního pachatele. Dále se vyšetřuje stav panenské blány, což je důležité u žen, které před napadením nesouložily.⁸⁵ Ovšem neporušená panenská blána souloží s ohledem na její právní definici nevylučuje (viz. str. 11).

Na těle je dále možné zajistit stopy zeminy, trávy, ochlupení, vlasy, ale i další specifické nečistoty z místa činu.

V potaz se bere též **tělesná konstrukce**⁸⁶ oběti a pachatele. Nicméně i silná oběť po delším zápase může ztratit sílu v důsledku vyčerpání, paralyzování strachem, či se dostane do takové polohy, ve které obrana není možná a nebo obranu vzhledem k situaci považuje za marnou.

Důležité jsou **oděvní součástky**. Mohou vykazovat stopy po násilí, tj. stopy mechanoskopické (roztržení látky, utržení knoflíčků, poškození zapínání u podprsenky apod.) ušpinění (zejména od zeminy, což je důležité pro další expertizní zkoumání, hlavně porovnání se zeminou z místa činu)⁸⁷, stopy krve (ta může být různého původu: např. pocházet ze zranění v důsledku souboje, může jít o krev z poranění pohlavních orgánů poškozené či o krev menstruační), spermatu, poševního sekretu, sliny, ale i jiný materiál, viz. výše. Důležité jsou zejména kontaktní mikrostopy.

12. 4. Pátrání po pachateli

Zejména tehdy pokud dojde k oznámení znásilnění neprodleně po činu, je zde vysoká naděje na dopadení pachatele. Předpokladem ale samozřejmě je rychlá reakce na oznámení, které umožňuje pátrání po horké stopě.

Vlasta Š. (62 let) telefonicky oznámila, že byla před chvílí znásilněna u Rotundy v obci St. P. Z popisu muže uvedla pouze, že byl mladý, připadal jí jako Rom, mluvil česky, byl menší postavy a na sobě měl zelenou bundu. Na řešení případu bylo povoláno několik motorizovaných hlídek složených z místních policistů a policistů ze sousedního obvodu, kteří znali místní podmínky. Hlídky okamžitě uzavřely všechny výpadové silnice a železnice z obce. Bylo zajištěno, aby došlo ke kontrole železničních zastávek, jimiž projíždí vlaky, které obcí projely krátce po činu. Jedna z hlídek zjistila, že z obce vyjel ve 14.30 autobus MHD ve směru na Plzeň. Vyjela

⁸⁵ Pitr, K., Minařík, Z.: Lékař a znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 2, s. 59

⁸⁶ Katora, M.: Motivace oznámení znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 5, s. 224

⁸⁷ Šmídl, P., Pitter, L., Tomášek J.: Význam rychlého postupu při vyšetřování znásilnění pro objasnění trestného činu a pro zachování zdraví ženy, Kriminologický sborník, 1981, č. 7, s. 438

proto po jeho trase a již ve 14.32 hodin ho zastavila a zkontrolovala cestující. Při kontrole byl zjištěn menší muž, snědé pleti v zelené bundě. Neměl žádné doklady. Hlídky ho proto zajistila. K činu se doznal.⁸⁸

13. Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

Největším specifikem v případě vyšetřovacích verzí je nutnost brát v potaz zvýšené množství fingovaných znásilnění.

Mezi **typické vyšetřovací verze** se řadí tyto:⁸⁹

- Pachatel má nějaký vztah k poškozené osobě a s touto osobou má možnost kontaktu. Trestný čin spáchal proto, že nedokáže navázat styky k ukojení pohlavního pudu; byl poškozeným odmítnut; byl jí pohlavně vydrážděn nebo byl pohlavně neukojen s vysokou sexuální potencií.
- Pachatel nemá žádný vztah k poškozené osobě. Pachatel byl delší dobu bez pohlavního styku; nedokáže navázat erotický kontakt se ženou; je silně pohlavně potentní; pachatel je evidovaný recidivista nebo sexuální deviant.
- Trestný čin nebyl spáchán, jde o inscenaci nebo fingování z různých motivů.

Chmelík⁹⁰ uvádí i možnost rozlišení verzí v případě mravnostní trestné činnosti **podle místa a způsobu spáchání** takto:

- Mravnostní delikt je náhodným sexuálním útokem pachatele na oběť.
- Mravnostní delikt je výsledkem připravovaného a zorganizovaného sexuálního deliktu.
- Mravnostní delikt je vyprovokován prostředím a okolnostmi.
- Pachatel využil lsti nebo uvedl oběť do stavu bezbrannosti.
- Pachatel využil závislosti k sexuálnímu deliktu.

⁸⁸ Kotota, M.: Pachatel zajištěn a zadržen do dvaceti minut po oznámení, Kriminologický sborník, 1988, č. 8, s. 361-363

⁸⁹ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 472

⁹⁰ Chmelík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Praha, Portál, 2003, s. 32

Specifikem pro plánování vyšetřování je zejména časová tíseň, neboť hrozí možnost recidivy a dále biologické stopy, které se při vyšetřování často objevují, podléhají rychlé zkáze.

Z výše uvedeného vyplývá nutnost týmové práce, protože je nezbytné učinit více vyšetřovacích úkonů ve stejném časovém úseku.

14. Zvláštnosti následných úkonů

14. 1. Výslech obviněného

Zvláštnosti výslechu vyplývají z povahy otázek, které jsou objasňovány, ale také ze společenského postavení osob a často z věkového rozdílu poškozené osoby a obviněného.

Doporučuje se⁹¹, aby pachatel nejprve vypovídal spontánně o svém životě obecně, ale též o pohlavním životě.

Obviněný by měl objasnit vztah mezi ním a poškozenou a podat její charakteristiku. V případě, že zde žádný vztah není, objasnit okolnosti prvního kontaktu s ní.

Pokud obviněný trestný čin popírá, je vhodné, aby se pokusil objasnit motiv poškozené osoby vedoucí k trestnímu oznámení. Je účelné, aby uvedl, kde se s ní setkal a jestli byl někdo další přítomen, jak se v jeho společnosti bavila, jak reagovala na jeho erotické podněty a intimnosti.

Dále by měl objasnit průběh pohlavního styku. Zda a jak se poškozená osoba bránila, zda volala o pomoc, jak při pohlavním styku jednala, zda se sám ukojil a kdy a jestli došlo k ejakulaci. Další skutečnosti, které by měl uvést, se týkají jednání jeho a poškozené osoby po činu, např. jak se chovala, kudy a kam odešla, jestli ji doprovázel, co měl na sobě a kde se oděv nachází.

Teprve po této fázi má přijít kladení dotazů a otázek, které budou směřovat k objasnění stop násilí na těle obviněného a poškozené osoby nebo na oděvu a spodním prádle. Je nutné dotázat se na všechny skutečnosti, které svědčí o tom, že k trestnému činu skutečně došlo.

⁹¹ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminálnístika, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 472 - 473

14. 2. Výslech poškozeného

Výslech poškozeného se řídí stejnými pravidly jako výslech uvedený v rámci počátečních úkonů.

Pokud důkazy nasvědčují tomu, že se jedná o fingované znásilnění, doporučuje se⁹² zaměřit se na objasnění detailů, provést prověrku výpovědi na místě činu, využít všechny dostupné materiály k objasnění vzájemného vztahu obviněného a poškozené osoby, popř. apelovat na čest a morálku a připomenout trestní odpovědnost za křivou výpověď a křivé obvinění. Nezletilé osoby se mají vyslechnout bez přítomnosti rodičů, nebo jiných osob, které mají vliv na podávání lživé výpovědi nezletilého.

14. 3. Konfrontace

Konfrontace je v přípravném řízení využívána zřídka, a to tehdy pokud nelze rozpory objasnit jiným způsobem. Může se například jednat o takové případy, kdy není zcela jasné, kdo je pachatelem. Takový případ byl popsán v Kriminologickém sborníku⁹³:

V roce 1982 oznámila Lucie S. znásilnění, ke kterému došlo cestou z taneční zábavy, ze které ji doprovázela skupinka sedmi mladíků. Po chvíli ji začali obtěžovat, osahávat a nakonec ji povalili na živý plot, drželi ji za ruce, osahávali, strkali prsty do pochvy a tři s ní i souložili. V důsledku značně nepřehledného děje a kritické situace, ve které se dívka ocitla, bylo pochopitelné, že některé skutečnosti přehlédla nebo zapomněla.

Na základě pokynu prokurátora bylo provedeno 28 konfrontací mezi obviněnými navzájem i poškozenou, které poskytly ucelený obrázek o průběhu události. Kriminologové tudíž mohli upustit od provádění rekonstrukce, jež by v tomto případě byla velice náročná na nasazení prostředků i sil.

Typickým případem, kdy je konfrontace využívána je situace, kdy proti sobě stojí dvě protichůdná tvrzení, zejména když si odporuje verze ‚poškozeného‘ a zpravidla jím označeného pachatele.

Problémem konfrontace u sexuálních deliktů je negativní působení na oběť, která je nucena stanout pachateli tváří v tvář. Obvinění se často i konfrontace dožadují a snaží se zdiskreditovat oběť i její výpověď. Problémy se vyskytují v případě, kdy mezi obětí a

⁹² Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminologie, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 473

⁹³ Navrátil, B.: Neobvyklé znásilnění, Kriminologický sborník, 1986, č. 5, s. 298 a násl.

pachatelem existuje blízký vztah. Též v případě fingovaného znásilnění může nastat situace, kdy „oběť“ je velice přesvědčivá a naopak „pachatel“ se pod vlivem křivého obvinění dostává pod emoční tlak a on i jeho tvrzení vyznívají nepřesvědčivě a zmateně.⁹⁴

14. 4. Rekognice

Rekognice je úkonem, který spočívá ve znovupoznání osoby nebo věci. Pro oběť je velice těžké, znovu pachatele uvidět, proto je nutné ji před započítím rekognice uklidnit, vysvětlit jí podrobně její postup, a tím jí připravit na setkání s pachatelem.

Rekognice je úkonem zpravidla neopakovatelným, proto se jeho přípravě a průběhu musí věnovat zvýšená pozornost, aby následně nemohla být zpochybněna.

J. N. ve 23.30 hodin probudila rána v přízemí a posléze cinkot skla. V ložnici byla zamčena, ale pachatelé vyrazili dveře. Jeden byl menší a silnější a druhý vyšší a štíhlejší. První se pokusil o soulož, byl velice silný. Aby nekřičela, zakryl ji hlavu polštářem. Nejprve ho odstrkovala, ale potom odstrkovala polštář, aby se neudusila. Soulož se ale nezdařila. Potom ho vystřídal druhý pachatel, ale ani jemu se soulož nepodařila pro jeho opilost. Podruhé se ale soulož s prvním mužem zdařila, s druhým opět nikoli. Při souložích, resp. při pokusu o ni, ji oba nutili, aby je držela za hlavu.

Pachatelé byli dopadeni, ale vinu popřali. Bylo rozhodnuto o provedení rekognice.

Vzhledem k tomu, že k trestné činnosti došlo v noci a bez umělého osvětlení, rozhodl vyšetřovatel o imitování této situace tak, že se rekognice uskutečnila ve sklepních prostorách budovy policie, v přítomnosti, bez umělého osvětlení. Když si J. N. prohlédla figuranty, vznesla zvláštní požadavek: chtěla si na muže sáhnout, což odůvodnila tím, že ji pachatelé nutili, aby je držela za hlavu, takže má nezapomenutelně v rukou tvar jejich hlavy a hustoty vlasů.

Její žádosti bylo vyhověno a J. N. díky „osahání“ neomylně identifikovala oba pachatele.⁹⁵

Ke zmaření rekognice mohou přispět i média, např. v případě sériového znásilnění na Jižním Městě, kdy došlo ke zveřejnění fotografií pachatele v tisku. Navzdory tomu, že ho jedna z obětí bezpečně poznala, pachatel se k tomuto skutku nikdy nedoznal a útok byl z výroku soudu vypuštěn navzdory správnosti postupu při rekognici.⁹⁶

⁹⁴ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: Kriminálnístka, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 474

⁹⁵ Hladík, J.: „Hodina hrůzy“, Kriminálnístický sborník, 1989, č. 6, s. 258 - 260

⁹⁶ Procházka, K., Kolářová, A.: Fantom Jižního Města, Kriminálnístický sborník, 2005, č. 1, s. 29

14. 5. Prověrka výpovědi na místě

Prověrka výpovědi na místě je při vyšetřování sexuálně motivovaných trestných činů velice důležitá. S obětí se provádí co nejdříve po oznámení trestného činu a s pachatelem zejména tehdy, když došlo k oznámení činu po delší době od jeho spáchání.

S úspěchem se využívá zejména tehdy, když existuje podezření na fingování znásilnění.⁹⁷

14. 6. Vyšetřovací pokus

V případě pokusu u sexuálních trestných činů se vždy musí důkladně zvažovat, zda je u něho nezbytná přítomnost oběti a pokud ano, v žádném případě nesmí dojít ke snižování její lidské důstojnosti či dokonce k jejímu ohrožení na zdraví nebo životě. U dětí nesmí dojít též k ohrožení mravního a duševního vývoje. Pokud přítomnost oběti není nezbytná, dochází k jejímu nahrazení figurantem či figurínou.

Památiletá A. K. oznámila, že byla znásilněna J. Z. při cestě vlakem na WC. Na WC spolu kouřili, ale J. Z. ji po chvíli začal nutit k souloži, nejprve pod pohrůžkou uškrtení, potom přistoupil i k fyzickému napadení. A. K. tedy udělala vše, co po ní J. Z. chtěl a ten na ní vykonal dokonanou soulož.

Při vyšetřování se začalo jevit její oznámení a následná výpověď jako smyšlená.

Při prověřování, zda mohlo dojít ke znásilnění způsobem, který A. K. uvedla, bylo prokázáno, že soulož na WC je tímto způsobem neproveditelná.

Když byla znovu vyslechnuta a konfrontována se skutečností, které její výpověď vyvracejí, výpověď odvolala a přiznala, že je smyšlená. Uvedla, že s J. Z. na WC přejelel stanici, kde měla vystupovat, uvědomila si, že bude doma fyzicky potrestána za pozdní příchod, a tak se rozhodla oznámit znásilnění.⁹⁸

14. 7. Rekonstrukce

Rekonstrukce se provádí vždy, pokud došlo při činu ke smrti oběti. Jinak ji je možné provádět v závěru vyšetřování pro ověření získaných důkazů.

⁹⁷ Chmelík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Praha, Portál, 2003, s. 120

⁹⁸ Kotora, M.: Motivace oznámení znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 5, s. 220

14. 8. Expertizy⁹⁹

14. 8. 1. Soudně lékařská expertiza

Soudně lékařským vyšetřením je třeba zjišťovat, zda na těle poškozené osoby i pachatele jsou stopy násilí a jakému jednání nasvědčují. Jestli jsou na těle poškozeného stopy po souloži nebo jiném sexuálně motivovaném jednání, jaký je její tělesný vývin a zda odpovídá věku oběti. Dále se zjišťuje zda mohla klást odpor a jestli k činu mohlo dojít tak, jak oběť tvrdí. Zjišťují se i následky na zdraví oběti a též jaká zranění je možné předpokládat na těle pachatele.

Prověřuje se, jestli došlo k defloraci, zda není oběť gravidní či jestli poškozený či pachatel trpí nějakou pohlavně přenosnou chorobu.

14. 8. 2. Soudně psychiatrická expertiza

Soudně psychiatrickým vyšetřením je nutné zjistit, zda obviněný trpí duševní poruchou a jakou, jak se projevuje, jestli lze předpokládat, že obviněný bude trestnou činností opakovat a zda pobyt obviněného na svobodě je pro společnost nebezpečný. Znalec se též vyjadřuje ke skutečnosti, jestli je nutné nařídít ústavní léčbu, popřípadě navrhne jiné opatření.

(Kazuistika je uvedena pod sexuologickou expertizou na str. 45.)

V některých případech se znalec vyjadřuje i k duševnímu stavu poškozené osoby. Zejména jestli se u ní neprojevují sklony k chorobné lhavosti nebo zda netrpí duševní poruchou, která může vést až ke křivému obvinění.

V roce 1995 přišla Helena H. (nar. 1982) s kamarádkami ke své učitelce a oznámila jí, že ji otec již dva roky zneužívá. Neustále dceru osahával na prsou a přirození a nejméně v 6 – 7 případech na ní vykonal násilnou soulož.

K ověření výpovědi Heleny H. byl přibrán znalec, který zjistil, že psychický vývoj nezletilé je v širší normě pro její věk.

⁹⁹ Musil J., Konrád Z., Suchánek J., Kriminallistika, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 475 – 476

Znalec nezjistil nic, co by neodpovídalo prožité události a zpochybňovalo její výpověď. Nezjistil nepřirozené projevy představitivosti, fantazie, ani poruchy paměti či myšlení.

Nebyla u ní zjištěna zvýšená sexuální potřeba. Aktuálně naměřený intelektový výkon byl na hranici mírného průměru až lehkého podprůměru. Helena H. je introvertní, uzavřenější a psychicky labilní. Náhled na své jednání a chování má přiměřeně kritický.

Z psychopatologického vývoje lze usuzovat na osobnost do určité míry narušenou, s prognózou disharmonického vývoje.

Vyrůstá v prostředí s nižší kulturně společenskou úrovní, s jednoduchou hodnotovou orientací, s převahou prostého konzumentského způsobu života. V rodině je malá až nedostatečná stimulace v oblasti intelektové, emocionální, sociální ale i v dalších oblastech. Výchovné prostředí je nekvalitní a podílí se více na jejím vývoji než její dispozice.¹⁰⁰

14. 8. 3. Sexuologická expertiza

Tato expertiza se často spojuje s expertizou psychiatrickou.

Zjišťuje se jí zejména, jaký je vývin pohlavních orgánů obviněného, jestli odpovídají jeho věku, zda nevykazuje vývojové anomálie, zda je schopen soulože a oplodnění, jaké jsou jeho dosavadní zkušenosti v oblasti pohlavního života, jakým způsobem dosahuje nejraději pohlavního ukojení a zda se snaží vždy o dosažení tohoto způsobu. Dále je důležité objasnit, jak často obviněný pociťuje pohlavní vzrušení a při které činnosti při páchání trestné činnosti pociťoval největší uspokojení a samozřejmě též, zda netrpí sexuální deviací.

Příkladem může být soudně znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, sexuologie a psychologie, který byl vyžádán v průběhu přípravného řízení v případě znásilnění na Jižním Městě.¹⁰¹

Z posudku vyplývá, že Miroslav T. trpí silnou poruchou osobnosti. Jde o osobu nestálou, nezdrženlivou, disociální, s vyšším agresivním potenciálem a podprůměrnou intelektovou kapacitou. Dále byla u něho konstatována sexuální deviace se sadisticko-agresivními rysy. Pokud se týká trestných činů majetkových, byly jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti zachovány. U sexuálních deliktů byly jeho schopnosti rozpoznávací zachovány, schopnosti ovládací však byly pod vlivem zjištěné sexuální deviace v kombinaci s poruchou osobnosti a eventuálním požitím alkoholu sníženy podstatně, nebyly však zcela vymizelé.

Znalci uzavřeli zkoumání s tím, že s ohledem na zjištěnou sexuální deviací je další pobyt Miroslava T. na svobodě vysoce nebezpečný. Doporučili tedy ochranné léčení sexuologické, ale kladný výsledek považují za málo pravděpodobný.¹⁰²

¹⁰⁰ Hudec, J., Meduna, V.: Bylo v silách rodiny zabránit sexuálnímu zneužívání dcery otcem?, Kriminologický sborník, 1996, č. 10, s. 356 - 360

¹⁰¹ Podrobnosti uvedeny na str. 9

¹⁰² Procházka, K., Kolářová, A.: Fantom Jižního Města, Kriminologický sborník, 2005, č. 1, s. 29 - 30

14. 8. 4. Kriminální expertiza

Nejčastěji se využívají následující expertizy:

- Biologické, a to za účelem zkoumání biologických stop.
- Trasologické, a to ke zjištění totožnosti pachatele (podle otisku chrupu či částí těla) nebo ke zjištění totožnosti oděvu, obuvi či jeho částí. Zjišťuje se též mechanismus poškození oděvních svršků.
- Chemické, zejména z oblasti zkoumání mikrostop.

15. Prevence

Je velice obtížné, poradit oběti co dělat v případě útoku. Viktimologie se pokouší dát odpověď na tuto otázku. Zabývá se zejména chováním a mentálními pochody obětí v průběhu znásilnění. Nicméně výzkumy, které v této oblasti se týkají zpravidla žen a rady, které jsou udělovány se vztahují převážně k napadení neznámým pachatelem.

Základním pravidlem je vyhýbat se situacím, které mohou být nebezpečné, např. stopování, noční návraty domů.

Osobnost oběti může zpravidla ovlivnit průběh znásilnění. Jen s menší skupinou pachatelů znásilnění, u nichž je hnací silou jednání potřeba sexuálního vybití, uvolněná často předchozím požitím alkoholu, a sexuálních psychopatů se sklonem k sadismu (6-8%), oběť prakticky nemůže navázat kontakt. Tito pachatelé způsobují nejtěžší, až smrtelná tělesná poranění.¹⁰³

Odborníci se zpravidla shodují v tom, že neenergický a vlašný odpor je značně nebezpečná strategie. Protože nejednoznačné a měkké odmítání, prosby o milost spíše zvyšují

¹⁰³ Opačný názor zastávají Pitr a Minařík, kteří považují snahu ženy o fyzické přemožení pachatele v bezvýhodné situaci či při fyzické převaze muže za kontraproduktivní. Tvrdí, že pokud oběť neklade odpor, tzn. že nejedná tak, jak pachatel očekává, dostává se pachatel do konfliktu mezi svou rolí a počínáním. Panické jednání a fyzický odpor ženy vyvolává až provokuje ještě větší brutalitu. In Pitr, K., Minařík, Z.: Lékař a znásilnění, Kriminální sborník, 1989, č. 2, s. 57

pokračování sexuálního útoku. Stejně i vnitřní monolog oběti, ve kterém dominuje strach ze smrti a zranění je značně limitující, protože oběť svazuje a vydává na pospas pachateli.

Odborníky je kladně hodnocen pokus o navázání komunikace s pachatelem, kdy se oběť pokusí docílit, aby byla pachatelem vnímána jako konkrétní osoba a nikoli odosobněný objekt.¹⁰⁴ Dále je vhodné pokusit se odradit pachatele od spáchání činu za použití Isti (menstruace, pohlavní choroba...) nebo se chovat opačně, než pachatel předpokládal (např. křičet výborně, hurá...).

Zajímavé poznatky přinesl komplexní výzkum této problematiky, ve kterém se autorům (Prentky, Burgess a Carter, podle Scholze 1994) podařilo vyšetřit 108 pachatelů znásilnění (v době výzkumu ve vězení) a současně 389 jejich obětí.

Ve výzkumu se ukázalo, že obrana, kterou oběť zvolila, se výrazně řídila typem pachatele. Zdá se, že volba strategie probíhá intuitivním způsobem, dotazované ženy totiž nebyly schopny uvést, podle jakých signálů se rozhodly pro daný způsob obrany. Zatím převládá názor, že oběti reagují spontánně na stopové, podprahové signály.¹⁰⁵

Pokud již ke znásilnění dojde, je vhodné, aby oběť čin oznámila, a to zejména tehdy, kdy došlo k napadení neznámým pachatelem. Protože zejména v těchto případech existuje vysoké riziko, že pachatel čin bude opakovat.

V roce 1984 byla dopoledne při cestě domů okolo lesíka znásilněna neznámým pachatelem V. K. Na základě jejího popisu byli vytipováni možní pachatelé a nakonec byl zadržen Josef G. Čin odmítal, ale při rekognici byl poškozenou poznán.

Při vyšetřování bylo zjištěno, že se Josef G. dopustil ještě další trestné činnosti, a to znásilnění a pokusu znásilnění. První žena - mladá svobodná dívka - čin neoznámila, protože se styděla, že ji znásilnil Rom, bála se reakce matky a lidí z místa bydliště a nechtěla chodit po soudech. Druhá žena se styděla věc oznámit, aby se o tom nedozvěděl nikdo v místě bydliště a okolí.¹⁰⁶

V případech dětí je důležitá role rodiny a vzdělávacích zařízení. Je nutné jim říct, že existují lidé, kteří jsou zlí, a proto nesmí nikam chodit s cizími lidmi. Pachatelé ovšem využívají přirozené ochoty dětí, jejich naivity, bezelstnosti a

¹⁰⁴ Pitr, K., Minařík, Z., Lékař a znásilnění, Kriminologický sborník, 1989, č. 2, s. 57

¹⁰⁵ Čírtková, L., Oběti znásilnění, Kriminologika, 2002, č. 3, s. 199 - 200

¹⁰⁶ Kostovčík, M.: Nebezpečný páchatel znásilnění, Kriminologický sborník, 1986, č. 9, s. 545 - 547

bezprostřednosti. Často jim nabízejí určité služby, lákají je na sladkosti nebo prostřednictvím zvířat.

Žákyně páté třídy vpustila do bytu muže, který jí tvrdil, že ho pronásledují další muži, protože je obehrál v kartách. Když zjistil, že je doma sama, vytáhl z kapsy pistoli a bitím a pohrůzkami zastřelením ji donutil, aby se svlékla do naha. Lfbal ji na celém těle a přirození a donutil ji, aby mu sála úd až do ejakulace. Potom odešel.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Velínský, P., Zavadil, J.: Pohlavní zneužívání se zbraní v ruce, Kriminologický sborník, 1989, č. 11, s. 497 - 499

16. Závěr

Znásilnění je trestný čin, jehož obětí se mohou stát dospělí, stejně jako děti.

V případě dospělých je znásilnění označováno po vraždě za nejzávažnější trestný čin. Zatímco vražda zůstane neodhalena málokdy, znásilnění je trestný čin vysoce latentní. Policie se dozvídá o znásilněních neznámým pachatelem nebo činech značně brutálních, ale znásilnění, která jsou nejpočetnější, tj. znásilnění známým pachatelem (často manželem, partnerem, kamarádem, kolegou apod.) jsou oznamována málokdy.

Vysoký vliv na tuto skutečnost má pověst policie, která není lichotivá. Čas od času médií problesknou zprávy o nelidském a neprofesionálním jednání příslušníků policie ve vztahu k obětem znásilnění, které vrhají stín na policii jako celek.

Policie může eliminovat tyto excesy proškolením svých příslušníků v otázkách jak jednat s obětí znásilnění, a to zejména policisty na nejnižších hodnostních stupních, kteří často přicházejí s obětí do kontaktu jako první. Stejně tak i prostředí policejní stanice hraje důležitou roli. Oběť by i přesto, co se jí stalo, měla vycítit vlídnost a bezpečí.

Policii by v této snaze měla pomoci právě média. Nebylo by od věci, kdyby občas ocenila práci policie v této oblasti, protože objasněnost znásilnění, o kterých se policie dozví, je velice vysoká (viz Přílohy č. 1 - 4).

Dále se domnívám, že je nezbytné pokračovat v odstraňování mýtů, kterými je znásilnění obklopeno.

Zejména vysvětlit obětem, že i když měli vysoký podíl na skutečnosti, že ke znásilnění vůbec došlo, přesto je to příliš vysoký trest za jejich lehkomyšlnost nebo naivitu. Na druhé straně je ale také nutná alespoň elementární míra empatie a slušnosti, která je často ženami ve vztahu k mužům překračována až příliš.

Bylo by též vhodné pokračovat v osvětě a zbavit znásilnění nálepky 'ženského trestného činu', neboť podle průzkumů, které proběhly v zahraničí, zejména ve Spojených státech, sexuální násilí rozhodně není – ve vztahu k mužům – ojedinělé. Hovoří se o 5 – 10% mužů, kteří se stali oběťmi sexuálního násilí. Některé průzkumy uvádějí čísla i daleko vyšší.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Krulová, T., Gerlová, E., Weiss, P.: Muž jako oběť sexuálního násilí, Československá psychologie, ročník L, č. 4, s. 343 - 344

Specifikem trestného činu znásilnění je též poměrně vysoké číslo nepravdivých oznámení, kterým byla věnována zvýšená pozornost v odpovídajících kapitolách.

Pokud se obětí znásilnění stane dítě, nese si následky po celý život. Dítě je chráněno před sekundární viktimizací, která by pramenila z trestního řízení, ustanoveními trestního řádu, zejména § 102 TR.

V rodině by měly panovat takové vztahy, aby se dítě nebálo se s případným traumatizujícím zážitkem svěřit.

Učitelé a jiní lidé pracující s dětmi by měli být školeni, aby poznali, že dítě je vystavováno pohlavnímu zneužívání nebo dokonce znásilnění.

Významná je oblast prevence.

Mám na mysli zejména besedy ve školách a kurzy sebeobrany, které by poskytovaly komplexní informace, tzn. jak se vyhnout potencionálně nebezpečným situacím, ale též psychologické a fyzické předpoklady sebeobrany. Stejně tak by bylo vhodné informovat děti a mládež odpovídající formou, např. v časopisech.

Ve všech těchto oblastech by se měla aktivně angažovat policie, které by tyto aktivity mohly pomoci navázat bližší vztahy s občany.

Problematika trestného činu znásilnění je velice obsáhlá a doufám, že budu mít příležitost se k ní vrátit v rigorózní práci, kde bych tuto oblast ráda propracovala do hloubky.

Skutečnosti, kterým bych se pak ráda věnovala, jsou nastíněny již v Úvodu této práce, tj. zejména hlubší zájem o právní stránku věci, vztah znásilnění a sexuálně motivovaných vražd či právní úprava toho činu v zahraničí.

17. Prameny

17. 1. Seznam použité literatury

- Bálint, F.: *Znásilnenie alebo krivé obvinenie?* Kriminologický sborník, 1986, č. 9, s. 547 - 551
- Bednář, P.: *Praxe při stíhání těchto deliktů*, Trestný čin znásilnění a jeho oběti, Právní praxe, 2000, č. 9, s. 561 - 563
- Benedikt, H.: *To není vaše vina! ...*, New York, One Woman Press, 2003
- Berry – Dee, CH.: *Zpověď sériových vrahů*, Brno, Jana Pastušková – KOALA, 2004
- Brihcín, S.: *Kdo vlastně znásilňuje ženy?*, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 33 - 37
- Brihcín, S., Spilková, J.: *Alkohol a jeho vztah k sexuální kriminalitě*, Kriminologika, 2002, č. 2, s. 119 - 129
- Brownmiller, S.: *Against our will*, New York, Simon and Schuster, 1975
- Cingr, P.: *Dokonané znásilnění, nebo pouze jeho pokus?*, Kriminologický sborník, 1985, č. 12, s. 715 - 719
- Čacká-Pavlíková, I.: *Znásilnění z pohledu trestního práva*, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 23 – 31
- Čírtková, L.: *Forenzní psychologie*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2004
- Čírtková, L.: *Oběti mravnostních deliktů z pohledu psychologů*, Trestný čin znásilnění a jeho oběti, Právní praxe, 2000, č. 9, s. 568 – 571
- Čírtková, L.: *Oběti znásilnění*, Kriminologika, 2002, č. 3, s. 197 - 206
- Čírtková, L.: *Policejní psychologie*, Praha, Portál, 2004
- Čírtková, L.: *Role oběti při vyšetřování násilných trestných činů*, Kriminologický sborník, 2001, č. 4, s. 34 – 39
- Čírtková, L.: *Základy psychologie výslechu*, Kriminologický sborník, 2000, č. 3, s. 29 - 34
- Francek, J.: *Zločin a sex v českých dějinách*, Praha, Rybka Publisher, Knižní klub, 2000
- Gerlová, E., Weiss, P.: *Znásilnění z pohledu evoluční biologie a evoluční psychologie*, Československá psychiatrie 2004, č. 6, s. 553 – 559
- Gnepa, M.: *Mladistvý násilník*, Kriminologický sborník, 1989, č. 3, s. 121 - 123
- Hanyková, J.: *Podíl oběti na trestném činu znásilnění*, Kriminologický sborník, 1987, č. 4, s. 254 - 255

- Herger, J., Brázda, J.:** *Znásilnění nezletilé?*, Kriminologický sborník, 1991, č. 1, s. 17 – 22
- Hladík, J.:** „*Hodina hrůzy*“, Kriminologický sborník, 1989, č. 6, s. 258 - 260
- Hradecký, M.:** *Fingované znásilnění nezletilé dívky*, Kriminologický sborník, 2004, č. 1, s. 22 - 25
- Hudec, J., Meduna, V.:** *Bylo v silách rodiny zabránit sexuálnímu zneužívání dcery otcem?*, Kriminologický sborník, 1996, č. 10, s. 356 - 360
- Chalupník, V.:** *Neobvyklý pachatel znásilnění – neobvyklá obhajoba*, Kriminologický sborník, 1990, č. 11, s. 407 - 409
- Chmelík, J. a kol.:** *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, Praha, Portál, 2003
- Janeček, V., Vosolsobě, P.:** *Nutnost podrobného výslechu u mravnostní trestné činnosti*, Kriminologický sborník, 1986, č. 5, s. 295 - 298
- Jelínek J. a kol.:** *Trestní právo hmotné – Obecná a zvláštní část*, Praha, Linde, 2004
- Jelínek J. a kol.:** *Trestní zákon a trestní řád – Poznámkové vydání s judikaturou*, Praha, Linde, 2005
- Jelínek, J.:** *Nad současnou právní úpravou trestného činu znásilnění*, Trestný čin znásilnění a jeho oběti, Právní praxe, 2000, č. 9, s. 556 – 560
- Johnson, K., M.:** *If you are raped*, New York, Learning Publications, Inc., 2001
- Kostovčík, M.:** *Nebezpečný pachatel znásilnění*, Kriminologický sborník, 1986, č. 9, s. 545 - 547
- Kotora, M.:** *Motivace oznámení znásilnění*, Kriminologický sborník, 1989, č. 5, str. 219 - 224
- Kotota, M.:** *Pachatel zajištěn a zadržen do dvaceti minut po oznámení*, Kriminologický sborník, 1988, č. 8, s. 361 - 363
- Krulová, T., Gerlová, E., Weiss, P.:** *Muž jako oběť sexuálního násilí*, Československá psychologie, ročník L, č. 4, s. 342 - 348
- Kvapilová, H.:** *Soudní lékařství pro právníky*, Plzeň, Aleš Čeněk, 1999
- Liščák, J.:** *Znásilnění pod vplyvom alkoholu*, Kriminologický sborník, 1991, č. 3, s. 116 - 117
- Makovec, P., Němec, J.:** *Kriminologické aspekty vyšetření stop spermatu – porovnání forenzních metod*, Kriminologický sborník, 2006, č. 2, s. 29 - 33
- Malý, K.:** *Vražda, nebo znásilnění?*, Kriminologický sborník, 1997, č. 6, s. 207-211
- Mašán, A., Andics, L.:** *Neseriózný pachateľ pokusu znásilnění*, Kriminologický sborník, 1985, č. 8, s. 496 - 498
- Matoušová, D.:** *K některým případům znásilnění*, Kriminologický sborník, 1986, č. 5, s. 302-304

- Matoušková, D.:** „*Lepší rodina*“, Kriminologický sborník, 1988, č. 2, s. 267-268
- Müller, J.:** *Zjišťování objektivní pravdy – povinnost každého orgánu činného v trestním řízení*, Kriminologický sborník, 1980, č. 10, s. 604 - 607
- Musil J., Konrád Z., Suchánek J.:** *Kriminologie*, Praha, C. H. Beck, 2004
- Navrátil, B.:** *Neobvyklé znásilnění*, Kriminologický sborník, 1986, č. 5, s. 298 - 302
- Neděla, J.:** *Pachatel, který koktal*, Kriminologický sborník, 1982, č. 1, s. 44 - 46
- Neděla, J.:** *Pedofil*, Kriminologický sborník, 1997, č. 12, s. 438 - 445
- Norman L.:** *Sexuální vraždy*, Athena, 1993
- Novotný O. a kol.:** *Trestní právo hmotné – obecná část*, Praha, Aspi, 2004
- Novotný O. a kol.:** *Trestní právo hmotné – zvláštní část*, Praha, Aspi, 2004
- Novotný, O., Zapletal, J. a kol.:** *Kriminologie*, Praha, Aspi, 2004
- Olejník, P.:** *Surové znásilnění a lupič*, Kriminologický sborník, 1988, č. 11, s. 506 - 507
- Panaš, J.:** *Tragické následky recidivy sexuálního devianta*, Kriminologický sborník, 1990, č. 11, s. 385-389
- Parrot, A., Bechhofer, L.:** *Acquaintance rape*, New York, John Wiley & Sons, Inc., 1991
- Pilz, R., Minařík, Z.:** *Vražedná vycházka sexuálního devianta*, Kriminologický sborník, 1993, č. 1, s. 8 - 15
- Písařík, J.:** *Nevítaný noční host*, Kriminologický sborník, 1998, č. 1, s. 12 - 14
- Pitr, K., Minařík, Z.:** *Lékař a znásilnění*, Kriminologický sborník, 1989, č. 2, s. 56 - 60
- Procházková, K., Kolářová, A.:** *Fantom Jižního Města*, Kriminologický sborník, 2005, č. 1, s. 25-30
- Protivinský, M.:** *Brutálně znásilňoval děti (z praxe švýcarské policie)*, Kriminologický sborník, 2001, č. 1, s. 24-30
- Pšeničková, H.:** *Nebezpečný „rekordman“*, Kriminologický sborník, 1999, č. 2, s. 8 - 11
- Spurný, J.:** *Psychologie výslechu*, Praha, Portál, 2003
- Srch, M.:** *Zkušenosti ze soudnělékařského posuzování znásilnění*, Kriminologický sborník, 1985, č. 7, s. 430 - 433
- Šmídl, P., Pitter, L., Tomášek J.:** *Význam rychlého postupu při vyšetřování znásilnění pro objasnění trestného činu a pro zachování zdraví ženy*, Kriminologický sborník, 1981, č. 7, s. 438 - 442
- Šolc, M.:** *Vyloučený pachatel*, Kriminologický sborník, 1981, č. 7, s. 421 - 424
- Štencel, M.:** *Proč se nejednalo o trestný čin znásilnění*, Kriminologický sborník, 1990, č. 11, s. 406-407

- Topiař, A.: *Krycí motivační manévry v pedofilní sexuální delikvenci*, Kriminologický sborník, 1985, č. 3, s. 169 - 171
- Topiař A., Satková, V., Bräuerová, E.: *Dítě jako objekt sexuální agrese mladistvých*, Kriminologický sborník, 1976, č. 1, s. 57 - 60
- Velinský, P., Zavadil, J.: *Pohlavní zneužívání se zbraní v ruce*, Kriminologický sborník, 1989, č. 11, s. 497 - 499
- Vereš, A.: *Kde vedie ľudská ľahostajnosť*, Kriminologický sborník, 1985, č. 8, s. 503 - 504
- Virág, G.: *Sexual Abuse, Victims and opinions*, Budapešť, National institute of kriminology, Etoprint, 2004, s. 75 - 87
- Vít, P.: *Znalecké zkoumání mikrostop při pohlavním zneužívání*, Kriminologický sborník, 1988, č. 4, s. 174 - 175
- Vít, P.: *Znásilnění, nebo křivé obvinění?*, Kriminologický sborník, 1987, č. 6, s. 359 - 363
- Vitoušová, P.: *Oběti znásilnění z pohledu Bílého kruhu bezpečí*, Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění, Praha, Elektra, 2001, s. 57 - 61
- Vodňanský, M., Zemek, P.: *Sexuální deviant pachatelem násilné trestné činnosti*, Kriminologický sborník, 1981, č. 11, s. 658 - 667
- Weiss, P.: *Sexuální agrese – oběti a pachatelé*, Kriminologika 1/2001, s. 11 - 18
- Weiss, P.: *Sexuální deviace*, Praha, Portál, 2002
- Weiss, P. a kol.: *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*, Praha, Grada Publishing, 2000
- Weiss, P., Zvěřina, J.: *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*, Praha, Portál, 2001
- Weiss, P., Zvěřina, J.: *Zkušenosti českých žen se sexuálním násilím. Výsledky národního průzkumu*, Československý psychiatr, 1997, č. 97, s. 12 - 19
- Zich, V.: *Některé projevy sexuálních úchylek*, Kriminologický sborník, 1986, č. 12, s. 730 - 736
- Zikmund, J.: *Psychopatická osobnost a znásilnění*, Kriminologický sborník, 1997, č. 6, str. 221 - 224

17. 2. Seznam použitých webových stránek

<http://diskuse.doktorka.cz>

<http://web.volny.cz/noviny/zdomova>

<http://www.bkb.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://www.fbi.gov>

<http://www.mvcr.cz>

http://www.nsvrc.org/resources/types_sa/rape.html

<http://www.ok.cz/iksp>

<http://www.rapecrisis.org.uk>

<http://www.rainn.org>

<http://znasilneni.infonia.com>

<http://www.911rape.org>

18. Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Mravnostní kriminalita a znásilnění v letech 1990 – 2006	1
Příloha č. 2: Statistický přehled mravnostní kriminality v roce 2006	2
Příloha č. 3: Statistický přehled znásilnění v letech 2000 – 2006	3
Příloha č. 4: Mravnostní kriminalita a znásilnění v roce 2006 – podle krajů	4
Příloha č. 5: Znásilnění – zjištěné trestné činy na 100 000 žen (průměr let 1996 – 2005)	5

PŘÍLOHA Č. 1:

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celková kriminalita	216 852	282 998	345 205	398 505	372 427	375 630	394 267	403 654	425 930	426 626	391 469	358 577	372 341	357 740	351 629	344 060	366 446
mraavnostní kriminalita	2 521	1 924	1 843	2 048	2 240	2 457	2 484	2 000	2 771	2 239	1 856	1 955	2 046	1 898	1 909	1 849	1 615
objasněnost v %	2 164	1 613	1 497	1 693	1 929	2 165	2 242	1 777	2 544	2 050	1 578	1 780	1 716	1 591	1 574	1 560	1 331
	88	84	82	83	86	88	90	89	92	92	90	91	84	84	82	84	82
znásilnění	890	767	712	760	736	726	678	655	675	634	500	562	653	646	667	596	530
objasněnost v %	654	575	498	572	576	582	564	530	541	527	408	464	503	494	508	475	404
	74	76	70	75	78	80	83	81	80	83	82	83	77	76	74	80	76

Pramen: Statistika ministerstva vnitra

PŘÍLOHA Č. 2:

Název	Způsob	Cizozemci	Spánek					N-2 at	N-2 at	N-2 at	N-2 at	N-2 at	
			Pod s. věr	Z. tona c. v. loj	Rež. tax. ste	N-2 at	N-2 at						N-2 at
Znásilnění	530	404	72	69	173	5	21	26	366	139	9	21	1
Pohlavní zneužívání v závislosti	100	97	5	5	37	0	0	0	69	23	0	0	2
Pohlavní zneužívání ostatní	630	556	17	17	136	60	139	199	494	114	56	121	33
Komerč. forma sex. zneuž. v závisl.	2	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Komerč. forma sex zneuž. ostatní	7	4	0	0	2	0	0	0	2	1	0	0	0
Ostatní pohlavní úchytky	165	109	21	19	48	1	9	10	96	46	1	5	1
Ohrožování mravností	63	51	0	0	7	7	1	8	34	4	6	1	2
Ohrožování pohlavní nemocí	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Ublížení na zdraví pohl. nem.	2	1	1	1	1	1	0	0	1	3	0	0	1
Ubl. na zdr. pohl. nem. z nedb.	2	2	0	0	0	0	1	1	98	36	0	3	36
Kuplířství	85	79	0	0	32	0	4	4	2	1	0	0	1
Soulož. mezi příbuznými	6	6	1	1	5	0	1	1	11	3	0	0	2
Obchodování s lidmi	16	13	0	0	6	0	0	0	6	0	0	0	2
Ostatní mravnostní trestné činy	6	6	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0
Mravnostní činy celkem.	1 615	1 331	11	112	447	74	175	245	1 124	68	72	151	87

Pramen: Statistický úřad vlády

PŘÍLOHA Č. 3:

ZNAMEN	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	530	404	72	69	173	5	21	366	139	9	21	1								
	596	475	89	88	216	7	26	422	177	7	22	1								
	687	508	82	77	242	16	24	432	188	15	22	2								
	646	494	85	80	235	8	18	417	179	9	11	2								
	653	503	N	79	235	18	17	422	181	19	15	N								
	562	464	N	77	206	5	16	407	154	7	14	N								
	500	408	N	63	153	15	20	360	122	20	23	N								

N = údaj neuveden

Pramen: Statistický Ministerstva vnitra

PŘÍLOHA Č. 4:

1615	1331	530	404
------	------	-----	-----

Ceska republika

KRAJE

217	153	91	53
154	128	55	42
99	90	28	21
113	104	23	21
64	62	24	24
186	152	63	47
126	115	42	35
85	74	26	21
61	55	18	17
83	53	10	5
130	109	38	30
87	65	30	27
179	131	65	51
51	40	17	10

Pramen: Statistický úřad České republiky

PŘÍLOHA Č. 5:

Kutná Hora	3,4					7,8	10,1		14,3
Trutnov	4,4					8,0	11,0		14,5
Ústí nad Labem	4,9					8,1	11,0		15,8
Hradec Králové	5,1					8,2	11,0		16,2
Žatec	5,3					8,2	11,0		16,3
Čáslav	5,3					8,3	11,1		16,5
Pardubice	5,9					8,4	11,4		16,9
Komárov	6,1					8,4	11,5		17,1
Píseň	6,1					8,5	11,6		17,3
Břeclav	6,2					8,6	12,0		17,6
Beroun	6,2					8,6	12,0		17,7
Vyškov	6,3					8,6	12,0		17,7
Svitav	6,5					8,8	12,1		18,5
Brno - venkov	6,7					9,0	12,4		18,6
Jihlava	6,7					9,1	12,8		18,8
Havlíkův Brod	6,9					9,5	13,1		19,4
Ústí nad Orlicí	7,2					9,6	13,3		20,3
Vsetín	7,5					9,7	13,4		20,5
Znojmo	7,6					10,0	14,2		21,6
Rychnov nad Kněžnou	7,7								

Pramen. Český statistický úřad